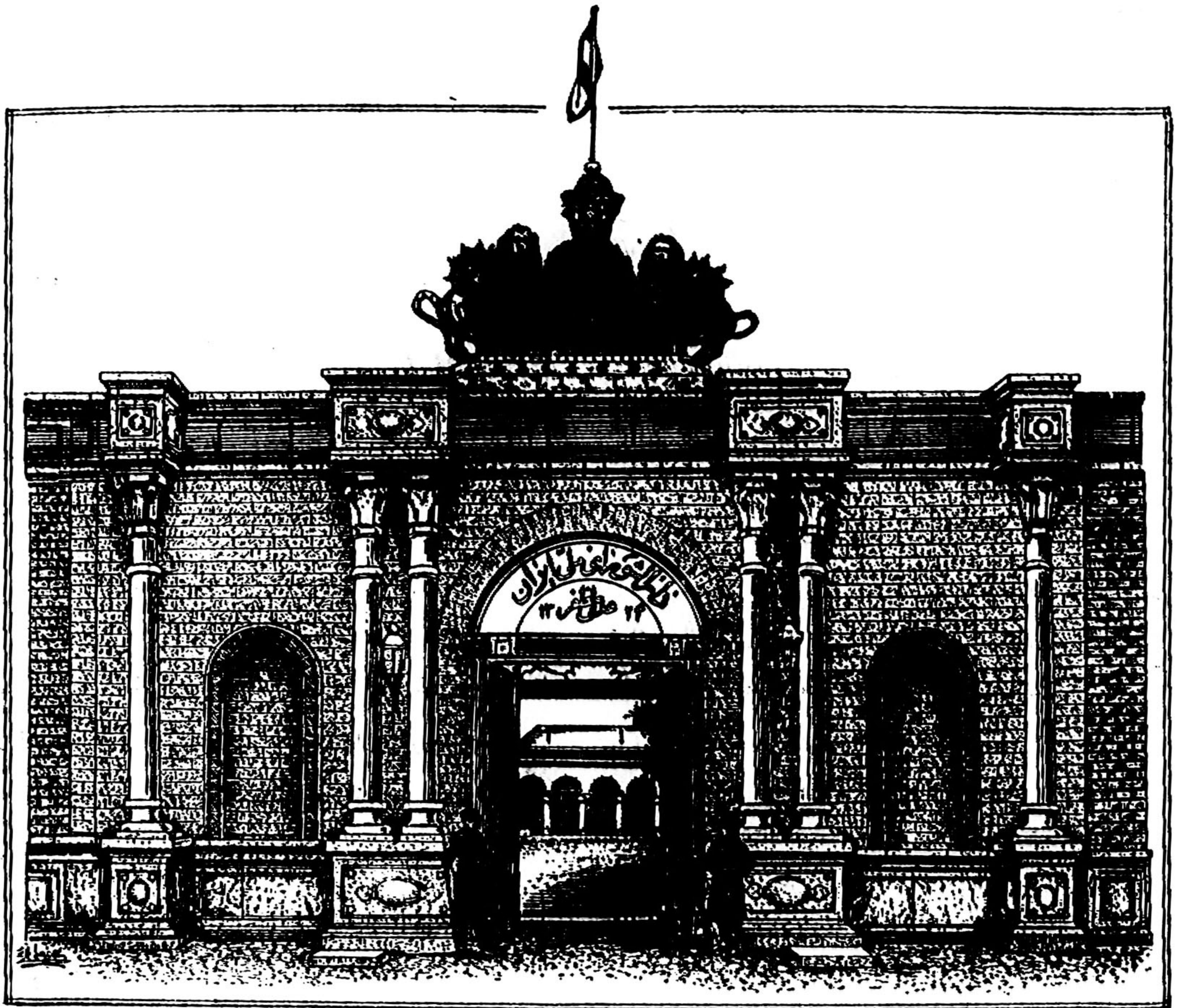

<p>جلسه ۶۷</p>	<h1>مذاکرات مجلس</h1>	<p>شماره سی و سوم</p>
<p>تاریخ تأسیس آذر ۱۳۰۵ جلسه پنجشنبه ۸ اسفندماه ۱۳۰۵ مطابق ۲۱ شعبان ۱۳۴۵</p>	<p>مندرجات فقط شامل مذاکرات مشروح جلسات مجلس شورای ملی خواهد بود. پس از ختم هر جلسه کلیه مذاکرات در یک شماره منتشر میشود. مطبوعه مجلس</p>	<p>قیمت اشتراك داخله ایران سالانه ده تومان خارج « دوازده تومان » قیمت تک شماره یک قران</p>

الرقم	ملاحظات	الرقم
١٠٢	قوانين خبز شعبه اول راجع لبيان كيفية ارتداء ملابس الاهل من اهل	
١٠٣	مراجعة قانون جمع اموال طاج حيدر مرصفي - آقا محمد علي محمد الحسيني شور راجع به لائحة اجراءات خط امن ما بين بندر جن و خور موسي - بندر عمره	
١٠٤	(از ماده ٣ - ٧)	
١٠٥	مراجعة آقا حقيقي	
١٠٦	قانون اجراءات راه امن ما بين خور موسي و بندر عمره و بندر جن	

مذاکرات مجلس

دوره ششم تقنینیه

صورت مشروح مجلس مورخه پنجشنبه ۴ اسفندماه ۱۳۰۵ مطابق ۲۱ شعبان ۱۳۴۵

جلسه ۶۷

(مجلس دو ساعت و نیم قبل از ظهر ریاست آقای پیرنیا تشکیل گردید)
 صورت مجلس سه شنبه دوم اسفند ماه را آقای آقاسید ابراهیم ضیاء قرائت نمودند

رئیس - آقای محقق
 آقاسید جواد محقق - بنده کتباً از مقام ریاست استعجازه کرده بودم در صورت مجلس بنده را غائب

بی اجازه نوشته اند

رئیس - شاید بواسطه این بوده است که کمیسیون تکمیل نشده بعد مراجعه و اصلاح میشود. آقای امامی

امامی - بنده را هم جزء در آمدگان بی اجازه نوشته اند در صورتیکه بنده در پیامده بودم و در هر وقت حاضر بودم

رئیس - این هم تحقیق میشود بعد اصلاح خواهد شد. آقای ضیاء

آقای ضیاء - بنده را هم جزء در آمدگان بی اجازه نوشته اند در صورتیکه بنده اول وقت آمده بودم ولی در تنفس دویم تقریباً نیمساعت غیبت داشته ام و توسط آقای اسفندیاری کسب اجازه کرده ام

رئیس - اینهم مثل دیگران اصلاح میشود. آقای نوبخت راجع بصورت مجلس اظهاری داشتید؟

نوبخت - بلی

رئیس - بفرمائید

نوبخت - عرض کنم در صورت جلسه نوشته شده بود راجع به پیشنهاد بنده که از بندر جز نا خورموسی و لفظ محرمه قید نشده بود در صورتیکه بنده نوشته بودم از خورموسی و محرمه نابتدر جز و اینطور میفهمد که آقای وزیر معارف لفظ محرمه را زیاد کرده اند در صورتیکه بنده محرمه را قید کرده بودم حرف (و) را هم خوبت زیاد کنند

رئیس - در موقع تنفس صورت مجلس را دو مرتبه قرائت بفرمائید اگر اصلاحی لازم باشد اصلاح میشود. نظر باینکه يك عبارتی در صورت مجلس نوشته شده که ممکن است بعدها اسباب سوء تفاهم بشود و آن عبارت این است که راجع بوزکالت امیر همايون

نوشته شده است که [بناشد بعدها پیشنهادی بشود] و اینطور میفهمد که از طرف مجلس همچو رائی داده شد. است در صورتیکه از طرف مجلس همچو رائی داده نشده است [بعضی از نمایندگان - صحیح است] نسبت بصورت مجلس دیگر ایرادی نیست

[اظهاری نشد]

رئیس - صورت مجلس تصویب شد

جمعی از نمایندگان - دستور

رئیس - میفرمائید وارد دستور شویم

بعضی از نمایندگان - بلی

رئیس - قبل از شروع بدستور چند فقره خبر است قرائت میشود. خبر شعبه اول راجع بنمایندگی آقای بچی خان زنکته اجازه میفرمائید که منشی قرائت کنند.

بعضی از نمایندگان - صحیح است

بشرح آتی خوانده شد

دوسیه انتخابات خرم آباد پشت کوه در شعبه اول تحت نظر قرار گرفته جریان انتخابات مزبور بقرار ذیل است: بتاريخ ۲۲ فروردین - ۱۳۰۵ از طرف نایب الحکومه خرم آباد جمعی برای تعیین هیئت نظار دعوت و در تاریخ ۲۷ فروردین اعلان انتخابات منتشر و در مدت قانونی چهل هزار تعرفه بنقاط عدیده پشت کوه و پیش کوه تقسیم و تاریخ ۲۴ - خرداد نتیجه انتخابات از طرف رئیس انجمن اعلان و آقای بچی خان زنکته در خرم آباد هفده هزار و پانصد و بیست و هفت رأی و در پشت کوه نوزده هزار و نهصد و پنجاه و یک رأی که جملاً با کثرت سی و هفت هزار و چهارصد و هشتاد و هشت رأی بنمایندگی منتخب و اعتبار نامه ایشان صادر گردیده است اشکالی که در این دوسیه پیش آمده اختلاف نظری است که بین وزارت داخله و حکمران بروجرد و لرستان در مورد نایب الحکومه خرم آباد که انتخابات تحت نظر او بوده است رخ داده و چون این اختلاف نظر ظاهراً تأثیری در جریان انتخابات نداشته شعبه اول انتخاب آقای بچی خان زنکته را تصویب و راپرت آن تقدیم میشود. مخر شعبه: بهار

رئیس - آقای عراقی

عراقی - بنده مخالفم

رئیس - میباید برای جلسه دیگر. خبر کمیسیون عرایض

و مرخصی راجع بمرخصی آقای محمد آخوند

(بشرح ذیل قرائت شد)

آقای محمد آخوند نماینده محترم ترا که از مقام منبع ریاست مجلس شورای ملی تقاضا نموده اند برای امور طایفه گی و سرپرستی از کارهای خود میبایست مسافرتی بصحرائی ترا که نموده و دو ماه و نیم مرخصی ایشان تصویب شود لذا کمیسیون عرایض و مرخصی در جلسه ۲۷ بهمن ماه - بادوماه مرخصی ایشان از یوم ۲۶ شعبان موافقت نموده و اینک خبر آنرا تقدیم مجلس شورای ملی مینماید

رئیس - آقایانیکه مرخصی دو ماهه آقای محمد آخوند را تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب بر خاستند)

رئیس - تصویب شد. خبر دیگر راجع بمرخصی

آقای حاج میرزا مرتضی

بشرح آتی قرائت شد

آقای حاج میرزا مرتضی نماینده محترم کرمان از مقام منبع ریاست مجلس شورای ملی درخواست نموده اند نظر باینکه ماه صیام در پیش و عازم حرکت به تشریف عتبات عالیات میباشد از ۲۵ شهر شعبان دو ماه و نیم مرخصی ایشان تصویب شود لذا کمیسیون عرایض و مرخصی در جلسه ۲۷ بهمن با دو ماه مرخصی آقای حاج میرزا مرتضی موافقت نموده و اینک خبر آنرا بعرض مجلس شورای ملی میرساند

رئیس - آقایانیکه مفاد این خبر را تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. خبر دیگر از کمیسیون عرایض

راجع بمرخصی آقای میرزا عبدالحسین

(بشرح آتی قرائت شد)

آقای میرزا عبدالحسین نماینده محترم کرمان از مقام منبع ریاست مجلس شورای ملی درخواست نموده اند نظر باینکه ماه صیام در پیش و عازم حرکت بتشریف عتبات عالیات میباشد از بیست و پنجم شهر شعبان دو ماه و نیم مرخصی ایشان تصویب شود. لذا کمیسیون عرایض و مرخصی در جلسه ۲۷ بهمن با دو ماه مرخصی آقای میرزا عبدالحسین از یوم ۲۵ شهر شعبان موافقت نموده و اینک خبر آنرا بعرض مجلس شورای ملی میرساند

رئیس - آقایانیکه مفاد این خبر را تصویب میکنند قیام فرمایند

(اغلب بر خاستند)

رئیس - تصویب شد. لایحه راه آهن از ماده سوم

مطرح است. ماده سوم قرائت میشود

(مضمون ذیل قرائت شد)

ماده سوم - ساختن راه آهن مزبور موافق نقشه متخصص راه آهن که با تصویب مجلس شورای ملی استخدام شده و در تحت نظارت معزی الیه بر حسب دستورالعمل دولت انجام میگردد

رئیس - آقای شیروانی

شیروانی - چون يك اظهاراتی که بنده در اینجا کردم در جلسه گذشته تکذیب شد مجبور شدم که در این ماده هم يك عرایضی بکنم زیرا همین ماده دال بر این است که عرایض بنده صحیح است. بنده نمیخواهم تحقیقات و اظهاراتی که در این مجلس از قول يك مقاماتی آنها را تکذیب میکنند بگویم زیرا مادر عمل دیده ایم که آن مقامات عالیه بیشتر از حتی يك نفر معاون وزارتخانه بعقاید و افکار ما احترام میکنند و عملاً هم مشاهده کرده ایم و همیشه هم اظهارات خودمان را آزادانه میکرده ایم بنده احتمال میدهم که دروغ بوده است این اظهاراتی که شد و تکذیبی که شد از اظهارات بنده راجع باینکه مسترزولند متخصص راه آهن این حرفهایی را که بنده اینجا

زدم نگفتند چون بکنفر امریکائی را و طرز فکر و مائتالیه بکنفر امریکائی را بالاتر از این میدانم که يك چیزی را بگوید و تکذیب کند آنها حرف حسانی و در صورتیکه هیچ دلیل ندارد تکذیب کند تکذیب کرده باشد این است که عین اظهارات او را مجدداً اینجا عرض میکنم اولاً این ماده صریحاً بیان میکند که قبل از اینکه این لایحه را اینجا بیاورند نظر متخصص جلب شده چرا؟ برای اینکه در این ماده تصریح میکند که بعد با نظر متخصص شروع نقشه برداری میکنند و اما اظهاراتی که شد در حضور شش هفت نفر وکیل (که یکی دوفتر آنها انگلیسی میدانستند بنده خودم هم انگلیسی را میفهمم ما پرسیدیم که شما این راه صحیح به بندر جز را دیده اید و راههای دیگر جنوب را دیده اید؟

گفت خیر ندیده ام گفتیم که شما با این نقشه که فعلاً هست موافقید؟ گفت من که نباید موافقت یا مخالفت بکنم نقشه را دولت باید معین کند ولی این عبارتی را که بنده اینجا چندین مرتبه تکرار کردم عبارتی بود که متخصص گفت... گفت مملکت ایران چندین قرن راه آهن نداشته بهتر این بود که حد اقل چهار ماه و حد اکثر شش ماه فرصت میدادند که من میرقم راه را میدیدم و وضعیت محلی را مشاهده میکردم آنوقت شروع به نقشه برداری میشد ولی معینا من تابع دولتی هستم که مرا استخدام کرده و هر جا را بمن بگوید برو نقشه بکش میروم میکشم و این حق را هم البته بخودش میدهد که نقشه خط را تعیین کند البته نقشه را دولت باید معین کند ولی ما در قانون تصریح کردیم که نقشه با نظر متخصص فنی و رعایت مسائل اقتصادی و سیاسی و نظامی باید برداشته شود و این هر سه نظر ما اینجا رعایت نشده بلکه در يك قسمت برعکس شده (و آقای فرمند که خیلی خوشحال هستند از اینکه راه آهن از همدان عبور کند زیرا املاک ایشان قیمت پیدا میکنند ولی اگر يك روزی جنگی واقع شد در دنیا املاک

وزیر فوائد عامه - و آنوقت فارسی را هم غلط ترجمه کنند فارسی که دیگر فارسی است !! این چیزیکه اینجا نوشته است که در تحت نقشه که متخصص راه آهن که با تصویب مجلس شورای ملی استخدام شده در تحت نظارت او این از کجاش معلوم میشود که متخصص این نقشه را نکشیده هیچ جای این عبارت دلالت ندارد بر اینکه این مطلب اینطور است که گفته شد اما آمدیم سر اینکه باز گفته میشود راهی که گفته صلاح است از گواز یا چاه بهار است این اشخاص که میروند یا پولند حرف میزنند اینها انگلیسی که نمی دانند يك مترجمی می آید با آنها حرف میزند بنده خودم یا پولند بیشتر از همه حرف زده ام وقتی میروند با ماستر پولند حرف میزنند او يك کلیاتی را میگوید و يك اظهار عقایدی هم میکنند بخود من هم گفت که ما اگر يك روزی بخواهیم يك راه صحیحی داشته باشیم که وصل به اروپا بشود حق نقشه اش را هم کشیده که از طهران ما برویم به بازید یعنی از ما کو به بازید و بعد از آنکه وصل کردند به طرابوزان و اسلامبول.....

شیروانی - ما هم غیر از این نگفتیم

وزیر فوائد عامه - این را باید دید پولند برای چه می گوید راه نجارنی است؟ راه اقتصادی است؟ راه نظامی است؟ هیچکدام اینها نیست فقط این يك راهی است که اگر يك روزی ما و ترکها و سایر ملل موفق بشویم يك همچو راهی بسازیم که خیلی طول و عرضش زیاد است و چند برابر این پولی که ما داریم خرج دارد بعد از اینکه این راه را ساختند آنوقت تازه بنده عرض میکنم که مصرف ندارد ولی البته يك روزی ساخته خواهد شد بجهت اینکه ارتباطات دنیا باید بهم دیگر متصل شود و اینهم یکی از ارتباطات است راه بازاری تجارت است با برای مسافرت راهی که از برای مسافرت است حتی الامکان باید يك شبانه روز بلکه امروز يك طوری شده است که با آئروپلان دو ساعه

میرود برای مسافرت راهی که از قدیم هم مطالعه شده است این است که از اروپا بیاید بورشو و راستوف و بادکوبه و طهران و از تمام خطوط متصوره که این خط را بخواهند طی کنند سه شبانه روز نزدیکتر است و این سه شبانه روز خیلی اهمیت دارد در مسئله مسافرت بالاخره این راه بیشتر ساخته شده باقیش هم ساخته میشود و راه اصلی ایران و اروپا خواهد بود ولی این راه برای مسافرت است و اما راه نجارنی که بالاخره باید در ایران ساخته شود و بکار ما بخورد راهی است که از اروپا بیاید باطوم و بادکوبه و کنار دریای مازندران دیگر حالا بعد هر جا میخواهد برود این راهیکه الان در نظر گرفته شده البته يك قسمتایش را باید دولت معین بکند و يك چیزش را باید متخصص معین کند متخصص شانس اینجا این است که نقشه بکشد خیز زمین و افت زمین را معین کند و به بیند این خط از توی این دره باید برود یا از توی آن دره و این چیزها را باید معین کند اینها هم وقتی دوسر راه معلوم شد که یکطرف این راه باید بندر جز باشد و یکطرف این راه باید صحره یا خور موسی باشد آنوقت بین این دو نقطه کجاها باید باشد؟ این هم معلوم است شبیه ندارد مجبور است بیاید بشوستر مجبور است برود دزفول مجبور است بیاید تا خرم آباد یا همانطور که نقشه کشیده شده برود به بحرین اینها روی نقشه جغرافیائی پیدا است که وضع رودخانه چیست یا از کنار رودخانه کاشکان رود باید بیاید یا از صیمره راه دیگر ندارد منتها یا این رودخانه پیچ و خم و کودی و بلندیش بیشتر است یا آن رودخانه و هر کدام مناسب تر بود از آنجا عبور میدهند و بالاخره مجبورند که یکی از این دو راه بیاورند راه دیگری نیست وقتی که آمد بخرم آباد دیگر اشکالی ندارد که رفیق بنده وحشت کنند که وقتی آمد با آنجا میباید اگر بماند باید قبل از خرم آباد بماند.....

شیروانی - عرض کردم در دزفول میباید

است بنده عرض میکنم اگر يك کسی بيك جمعی بگوید ناهار میخورم و حرکت میکنم و ملاقات میکنم در روز جمعه. اینروز جمعه راجع بهر سه تا هست یا نه؟ در این عبارت میگوید (انجام میگیرد) یعنی نقشه برداری. یعنی ساختن. یعنی تمام اینها انجام میگیرد. این مستقبل است یا ماضی؟ آقای فروغی این مستقبل است یا ماضی؟ وزیر جنک - مضارع است.

آقا سید یعقوب - مضارع است. مستقبل است. پس بعد میشود و نقشه برداری متخصص بعد انجام میشود. بی چاره آقای شیروانی عبارت را کاملاً خوب ملتفت شده بود حالا بنده نمیخواهم عرض کنم مستر پولند را دیده بوده است یاخیر از عبارت اینطور فهمیده میشود حالا قطع نظر از اینکه مستر پولند پرروز وارد شده است و در خواب این نقشه ها کشیده شده باشد قطع نظر از این مسئله عبارت صریح است که بعد نقشه کشیده میشود و بعد انجام خواهد گرفت اما اینمسئله را بنده تصدیق دارم و مسلم است که سیاست مملکت در دست هیئت دولت است و مستخدم باید در تحت نظریات دولت و در تحت نظر پلتيك دولت مطالعه و کار میکنند نه اینکه بنده پیام سیاست مملکت خود را بغیر از ایرانی بدهم بنده هیچ چنین عقیده را ندارم هر مستخدمی هم که بیاورم باید در تحت اختیار دولت (دولتی که مسؤول مجلس است) باشد بنده اینطور ندانم که بمجرد اینکه يك فرنگی را به بینم بگویم تو مالك الرقاب باش ابدأ نمیگویم...

یکنفر از نمایندگان - هیچکس نمیگوید

آقا سید یعقوب - بلی میگوئید - (خنده نمایندگان) پس بنده اینموضوع را تصدیق دارم که سیاست با دولت است. حفظ مملکت با دولت است. یکوقت هم آقای فروغی عرض کردم که من هیچوقت نمیگویم من از شما ایزرا بیشتر دوست دارم. خیر بنده همچو چیزی را نمیگویم.

بنده آقای رئیس الوزراء و آقای فروغی و تمام افراد ایرانی هیچکس را خائن نمیدانم و تمام را عاشق و خدمتگذار میدانم ولی عرض میکنم اینلابحه بطوری اینجا آمده است آنفوریت اول. آن فوریت دوم. آن عجزه. آن اکثریت که نمی گذارد حرف بزینم این مثل يك چیزی است که السانرا در تزلزل بیندازد این است که عرض کردم از این عبارت معلوم شده است که نظریات متخصص را جلب نکرده اید و بعد جلب خواهید کرد بفرمائید خیلی خوب و بعد هم خواستم درست استنباطاتشان را بفهمم. يك پیشنهاد هم کردم بمقام ریاست که کله (یا تصویب مجلس) تبدیل پیدا کنند بکلمه (بتصویب مجلس) اینها از وظایف مجلس است پیشنهاد دولت بتصویب مجلس نه اینکه پیشنهاد دولت یا تصویب مجلس در واقع پیشنهاد از طرف دولت است تصویب از طرف مجلس مداخله در حقوق همدیگر نباید بکنیم.

وزیر جنک - بیانات آقای آقا سید یعقوب که معلوم بود خیلی موجب مسرت و تشکر هیئت دولت است بنده هم عرض نمیکنم اینجا کسی خلاف حقیقت میگوید بیانات آقای شیروانی را هم تکذیب نمیکنم ولیکن يك توضیحی باید داده شود و گمان میکنم بعضی مطالب مشتبّه شده باشد بنده میخواهم رفع اشتباه بکنم اول رفع اشتباه از اینکه گفته میشود باید بنظر متخصص باشد چه چیز باید بنظر متخصص باشد و متخصص راه آهن چه تخصصی دارد؟ همان ماده قانونی که برروز اینجا گویا خود آقای شیروانی بآن اشاره کردند که در مجلس سابق برای راه آهن وضع شد همان مسئله معین میکند که تمام آنچه که در باب راه آهن باید مطالعه بشود بنظر متخصص امریکائی که بموجب تصویب مجلس شورای ملی ما استخدام کرده ایم نباید باشد در آنجا گفته شده است مثلاً مطالعه در امور سیاسی و مصالح نظامی آیا آقایان با آقای شیروانی متوقع بوده اند که مصالح نظامی را هم متخصص راه آهنی که از امریکا می آید تشخیص بدهد؟! البته این

منظور نبوده بنده توضیح میدهم نمیخواهم بشا نوهین کنم هیچکس دیگر هم نمیخواهم نوهین کنم فقط عرایضی را که می خواهم عرض کنم برای رفع اشتباه است و استدعای بنده این است که عرایض بنده را توجه بکنند بجهت اینکه ممکن است بعضی چیزها اشتباه شده باشد هیچ نه نسبت کذب بکسی میدهم نه نسبت غرض نه هیچ نسبتی چنانکه بر بنده خیلی چیزها ممکن است مشتبّه شده باشد چنانکه در خیلی مواقع شده است. بر آقایان هم ممکن است بعضی چیزها مشتبّه شده باشد اینجا يك چیزها را تصدیق بفرمائید چنانچه خود مستر پولند هم همانطوریکه فرمودند اظهار کرده است حق او نبوده است که بدولت بگوید خط را از کجا بکجا بکشید دولت بنا بر مصالح سیاسی بنا بر مصالح نظامی بنا بر مصالح اقتصادی. اینها هم عرض میکنم که چون اینها مصالح مختلفه است که ممکن است با هم توافق نکنند آن وقت باز بر دولت است که به بیند آنجا یک مصالح نظامی با مصالح اقتصادی تباین پیدا میکند باید مصلحت نظامی را غلبه داد یا اقتصادی را اینها با دولت است و اینکه گفته میشود همه اینها ملاحظه می شود البته آقایان در نظر ندارند که همه اینها با هم وفق کنند ممکنست يك وقت يك خط آهنی کشیده شود که مصالح نظامی کمتر از مصالح اقتصادی باید در آنجا منظور شود و همین طور بر عکس اینجا نه تنها دولت بلکه بعقیده بنده تمام اشخاصی که در مسئله راه آهن نظر داشته اند باید نظر نامی تشخیص داده بودند اینمسئله را و دولت هم این مسئله را تشخیص داده و مسئولیتش را هم بعهده میگیرد که بعد از اینکه مصالح سیاسی و نظامی و اقتصادی و تجاری و ارتباطی و مسافرتی و اینها همه را در نظر گرفتیم دیدیم که روی هم رفته ترجیح دارد که بحر خزر وصل شود بخلیج فارس و آنوقت با يك مختصر نامی هم معین

وزیر فوائد عامه - اگر از خرم آباد گذشت دیگر نمی ماند میآید بطهران اینها اشکال ندارد از این جا هم تا شاهرود هیچ اشکال ندارد از شاهرود تا بندر جز بکفدری اشکال دارد آنرا هم مهندسین رفع اشکال را خواهند کرد و اساساً بنده حالا در باب سیاسی و پلتيكی هیچ حرف نمیزنم اما در باب اقتصادیش این امر بر آقایان مشتبّه شده است که اگر يك راهی يك تونلی داشته باشند این دیگر و او ایلاست هیچ همچو چیزی نیست و اگر يك راهی چند فرسخ (حالا عرض نمیکنم چهل فرسخ) هم نزدیکتر باشد شش تا تونل هم بخورد در عمل با صرفه تر تمام میشود تا اینکه تونل کمتر بخورد و درازتر باشد چون هر يك فرسخی با فقط با بزین یا یا نغال سنگ و سوخت میخواهد و بالاخره در طی عمل در این فرسخ هائی که دور میشود خرج زیادت می شود ولی این توضیحاتیکه میدهم با وجود مذاکراتی که شد شاید هیچ لازم نبود فقط برای این است که آقایان متقاعد شوند که در این ضمن خیالی نبوده است جز خیال اقتصاد و ارزانتری و زود تر تمام شدن و از آنطرف هم مصالح سیاسی و پلتيكیش خیلی زیاد است که بنده در آن باب حرفی نمیزنم

رئیس - آقای آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب - خدا شاهد است بقدری بنده متأسفم که لایحه راه آهن نباید بمجلس و اینقدر قلب بنده را متزلزل کند. حالا نمیخواهم تزکیه نفس کنم بيك نفری که عمر خودش را برای سعادت مملکت تمام کرده و تمام مراتب زحمات را متحمل شده باشد آنوقت امروز این لایحه را بدست بنده بدهند. این يك درد است که بنده را بگور میبرد و بنده میمیرم و چشم آب نمیخورد. يك مسئله علمی میخواهم با آقای وزیر فوائد عامه (آقای حاج مخبر السلطنه) عرض کنم که همان همانطور که آقای شیروانی فهمیده بود این عبارت همان

شد که راه ارتباط آنها یعنی دو نقطه طرفین اصلاح اینست که بندر جز و بندر محمره یا خور موسی باشد اینجا ملاحظات خیلی هست ملاحظه اینکه کدام بندر مناسب تر است ملاحظه اینکه کدام بندر کشتی میآید کدام محفوظ تر است اینجا تمام چیز هائیکه است که ملاحظه شده با اینمطالعات دولت بمنخص راه آهن گفته که نظر ما این است که بحر خزر وصل شود به خلیج فارس و زنجبج هم میدهم که بندر جز به محمره وصل شود حالا اینجا این متخصص راه آهن اولاً البته هم‌انطوریکه خودش گفت حقش این بوده که نظر دولت را قبول کند ولی معذالک بنده میدانم که مشاوره و مطالعه هم شده است و او هم يك دلائلی که بر ضد این باشد ندارد خود ما هم بودیم تنها آقای وزیر فوائد عامه نبودند دیگران هم بودند اگر او يك دلائلی اظهار کرده بود وجدیت کرده بود و گفته بود که باین دلیل و باین دلیل بندر جز نباشد مشهدر باشد البته ما هم متقاعد میشدیم همچو چیزی نبود اینکه گفته می شود که با نظر او شده است يك قسمتش باین دلائل است و همچنین در باب بوشهر و محمره بعلاوه بنده تصور میکنم اگر بعضی نظریات خصوصی را کنار بگذاریم از هرکس که اطلاع داشته باشد بپرسیم که خلیج فارس و بندر محمره و خور موسی و بوشهر را دیده باشد تصدیق میکند که بندر محمره مناسب تر است ...

کازرونی - اینطور نیست.

وزیر جنگ - خوب آقا. ما اینطور تشخیص دادیم اما در خصوص ماده که آقای آقا سید یعقوب استشهاد کردند که این عبارتی که اینجا نوشته مضارع است یا ماضی و عرض کردم مضارع است حالا عرض میکنم مطلب از چه قرار است و یقین دارم آقایانهم اینرا میدانند: شاید حالا متذکر نیستند. نقشه برداری انواع مختلف و متعدد دارد يك قسم نقشه میکشند که شاگردان مدارس ابتدائی و متوسطه از روی آن

باید استخدام کنیم باید این نقشه را بکشند اما اینکه این متخصص زاه آهن چون متخصص است چون بصیرت دارد از روی آن نقشه های اجزائی یا يك قدری تفصیلی که در دست داریم او میتواند معین کند که وقتی شما میخواهید از محمره بیائید به بندر جز بهتر این است که از اینطرف یا آنطرف بیائید. اجمالاً میتواند این را معین کند ولیکن حالا وقتیکه از محمره بیائیم بدزفول و از دزفول بمحرم آباد یا به روجرد از کدام نقاط باید عبور کرد نه او میداند نه ما حالا حاجت داریم و این است که ما بطریق آن ماده و بطریق نظریات آن مهندس و نقشه که خواهد ساخت عمل خواهیم کرد مثلاً او خواهد گفت که اگر صد ذرع این طرف به پیچیم آنجا کودی کمتر است یا صاف تر است یا آنجا فلان تپه هست که باید بشکافیم مصلحت هست که بکنیم یا نه بکوقت خواهد گفت که شکافتن این تپه مصلحت است یا مثلاً اینجا زمین جایش فلان قسم است. مست است و خیلی زحمت دارد که ما ریل را اینجا بگذاریم و با اینکه زمین هم بنظر خیلی صاف است ولی مصلحت این است که کج کنیم و تپه را بشکافیم و آنجا راه بسازیم. این نظریه ایست که متخصص باید بکنند و ماها نمیتوانیم. نه من و نه آقایان و نه هیچ کس بلکه این کارها را این متخصص که آورده ایم باید بکند دیگر از مهندسی که راه آهن هم کشیده اند باید بکنند. در این ماده گفته میشود که این راه آهنی که کشیده میشود که ما تعیین کرده ایم و مسئولیتش را قبول کرده ایم باید از محمره بیاید به بندر جز و خطش را هم معین کرده ایم که از همدان و طهران باید بگذرد و در این باب هم از آقای فرمند مشاوره نکرده ایم حالا تو که مهندس و متخصص هستی معلوم کن که از کجا باید عبور کند صد ذرع اینطرف تر پنجاه ذرع اینطرف تر این توضیح بطلب است. اینکه در اینجا میفرمائید که عبارة مستقبل است یا ماضی صحیح است اینکار را

نکرده ایم و آن نقشه اجزائی که مهندس بیشتر و ما باین اندازه کمتر میتوانیم تشخیص کنیم سابقاً کشیده شده بود و محتاج نبود که مستر پلن بیاید بکشد. مستر پلن اگر از دروازه طهران بیرون رفته برای همین نظریه بود که عرض کردم. بعضی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

رئیس - آقای حاج شیخ بیات راجع بعدم کفایت مذاکرات فرمایشی دارید بفرمائید

حاج شیخ نصرت الله بیات - در چندی قبل يك لایحه راجع باینکه يك اعانه صد هزار تومانی مجلس میخواست بصاحب کارخانه نساجی بدهد کن میکنم مجلس پنج شش ساعت در اطرافش مذاکره کرد ولی در این لایحه دونفر موافق و مخالف صحبت کردند و میگویند مذاکرات کافی است

رئیس - آقایانیکه کفایت مذاکرات را تصویب میکنند قیام فرمایند

(اکثر قیام نمودند)

رئیس - اکثریت است پیشنهاد آقای محمد ولیمیرزا قرائت میشود

(شرح آتی قرائت شد)

ماده سوم را چنین پیشنهاد میدارم
ساختن راه آهن مزبور موافق نقشه متخصص راه آهن که در ماده اول این قانون بتصویب مجلس شورای ملی رسیده در تحت نظارت ممزی الیه انجام خواهد گرفت.

رئیس - آقای محمد ولی میرزا

محمد ولیمیرزا - نظر بنده تقریباً همان بود که آقای آقا سید یعقوب هم در ضمن مذاکره در خود ماده توضیح دادند بنده لازم میدانم در این ماده تصریح شود که در ماده اول در واقع مجلس شورای ملی تصویب کرده است که این خط اصلی انتها و ابتدا آن کجا است و در واقع آن تعیین خط و نقشه است که مجلس تصویب

کرده است که از بندرجز است تا خورموسی و بطوری که آقای وزیر جنگ توضیح فرمودند البته جزئیاتش مربوط میشود بعمل مهندس متخصص و لکن بطور کلی این خط همان خط است و مهندس متخصص با هیئت دولت بعد از تصویب ماده اول دیگر نمیتوانند آن خط اصلی را که مجلس معین کرده است تغییر بدهند. این است در اینجا لازم میدانم که در ماده ۳ تصریح شود خط اصلی همان خطی است که ابتدا و انتهایش در ماده اول تصریح شده و سایر قضایا در تحت نظر متخصص فنی خواهد بود.

وزیر جنگ - بنده آنچه در این پیشنهاد ایشان فهمیدم یکی تصریح باین بود که این خط باشد که میگویم این تصریح شده. راه آهن مزبور یعنی مزبور در ماده اول و اما یک قسمتش را که پیشنهاد فرموده اند حذف شود دستور العمل دولت است و البته آقایان باید متوجه این باشند که دولت دستور العمل راجع بعمل فنی نمیتواند بدهد ولی آن دستور العمل هائی که تصدیق دارند باید دولت بدهد لازم است و باید در ماده ذکر شود

رئیس - رأی گرفته میشود باین پیشنهاد آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند
(عده کمی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد. پیشنهاد آقای آف سید یعقوب.

(شرح ذیل خوانده شد)

پیشنهاد میگویم: کله با تصویب. در ماده سوم بکلمه بتصویب مبدل شود.

آقای سید یعقوب - کوبا دولت خودشان قبول کرده اند.

وزیر فواید عامه - چه فرق میکند؟ ضرر ندارد

رئیس - پیشنهاد آقای مهدوی

(شرح آتی قرائت شد)

بنده پیشنهاد میبایم. ماده سوم باین طریق اصلاح شود. ساختن راه آهن مزبور موافق نقشه متخصص راه آهن که بتصویب مجلس شورای ملی استخدام شده در تحت نظارت دولت انجام میگردد.

مهدوی - در جلسه قبل هم آقای رئیس الوزراء و هم آقای وزیر فواید عامه عرض کردم که اینجا نوشته شود موافق نقشه متخصص و آنوقت هم در تحت نظارت دولت انجام بگیرد دیگر دستور العمل مجدد دولت برای ساختن راه آهن بنظر بنده عبارتی است که مورد ندارد و همین طور هم عرض کردم و ایشان هم فرمودند عیبی ندارد.

وزیر جنگ - تصور میکنم ماده هم که از طرف دولت پیشنهاد شده عیبی نداشته باشد در اینکه متخصص راه آهن باید نظارت در راه آهن بکند حزبی نیست در جزئیات مطالب و مسائل فنی او نظارت دارد و بالاخره مسئولیت خوب ساخته شدن راه آهن با او است. هیئت دولت و هیچ کس نباید در این چیزها دخالت بکند. عرض کردم نظارت دولت در این است که در آن مسائل سیاسی و نظامی اگر بعضی مصالحی باشد باید بنظر دولت بشود. ولو اینکه متخصص بگوید خرجش زیاده میشود بنده میگویم خرجش زیاده بشود و از اینطرف برود. اینها را ما باید سعی کنیم. والا مسائل فنی باید بنظر متخصص باشد.

رئیس - آقای شیروانی.

شیروانی - بنده هم مخالفم

رئیس - آقای آقاسید یعقوب.

آقاسید یعقوب - مخالفم.

بعضی از نمایندگان - رای بگیرید

رئیس - رای گرفته میشود به پیشنهاد آقای مهدوی.

آقایانیکه موافقت قیام فرمایند

(معدودی برخاستند)

رئیس - تصویب نشد. پیشنهاد آقای مدرس.

(شرح ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میکنم بعنوان تبصره بر ماده سوم اضافه شود راه آهن مزبور که از دو نقطه خورموسی و بندرجز شروع و برطبق نقشه متخصص فوق و موافقت آن با صرفه و صلاح مملکت امتداد می یابد. در هر نقطه که نسبت بیکی از شهرهای مهم مثل اصفهان و غیره موافق تشخیص متخصص موقع پیدا کند بدون فوت وقت راه آن بشهر مهم نیز ساخته شود.

رئیس - آقای مدرس.

مدرس - عرض میشود همین طور که از قدیم که نوبی مکتب بوسیم هر جا که میشنیدیم (راه آهن) میگفتند حیات مملکت است. باین عقیده بزرگ شدیم تا امروز که موقع پیدا کرده ایم بنده عقیده ام اینست که راه آهن در مملکت حکم شرائین را دارد در بدن. ولی اگر هم درست رفت عات را می آورد نه حیات (بعضی از نمایندگان صحیح است) ولی مسئله چون مسئله بزرگی است هر چه درش صحبت بشود نباید اسباب ملول شدن بشود. البته بفوریت تقاضا کردند ما هم رای دادیم و البته همین طوریکه دولت نسبت باین لایحه پیشنهادی کرده اگر یک نظریات جدیدی پیدا کرد که آزا اصلاح دید من یقین دارم که آزا پیشنهاد میکند. بدیهی است ما هم همین طور. ولی برروز بنده یک عرضی کردم حالا آمده ام فسخ کنم. برروز عرض کردم همه مان میدانیم یعنی من و آقایان وزراء ولی امروز میخواهم عرض کنم من بهتر میدانم بجهة اینکه ماه ها و مدتها بنده در بروجرد. همدان. خرم آباد اهواز. توقف کرده ام که آقایان خیلی شان توقف نکرده اند از اینجهت می بینم آقایان وزراء در بین صحبتشان زردبانی میفرمایند. خورموسی. محمره. این زردبانی کشف میکنند از اینکه بنده بهتر بلدیم. خورموسی تا محمره کنار دریا ۱۵ فرسخ فاصله دارد. کشیدن خط اول از خورموسی بقدری تفاوت دارد تا محمره که نهایت ندارد بپرسید

از آنهایکه اهل آنجا هستند. از این زردبانی معلوم میشود که اطلاعاتمان قریب بهم است لهذا بنده در این لایحه که پیشنهاد کردم دو نقطه را که منظور نظرم است که خورموسی که ما بحسب پیشنهاد دولت نوشته ایم و تصویب کرده ایم و آقایان هم تردید میکنند و فردا هم ممکن است تردید کنند (خورموسی و ناصری) اینها را هر جاهلی می فهمد که زمین نا آسمان تفاوت دارد. ناصری بوده است. محمره بوده است. کجا اینکه اگر خورموسی را میگفتند بهتر بود که پنج فرسخ است تا خورموسی و بدست فرسخ است تا محمره. و آن دو خطی را که آقای وزیر فواید عامه فرمودند خورموسی انساب با یک خطش است و محمره انساب با خط دیگر. چرا بجهة اینکه کنار صیمره زفته ام همان بحرین همان شهریکه از بحرین است زفته ام اما شنیده ام و کیف کان. لذا البته باید اهمیت داد و جزء فجزء باید اهمیت داد این یک قدم بود. قصد دیگرم این بود که در ماده اول فرموده اند. از طریق همدان. البته یک نظری دارند ما هم قبول میکنیم ولی اگر این خطی را که متخصص تشخیص داده اند عبور کرد و بیک جایی رسید که موافق نقشه متخصص همان طریق فرعی است بیک شهر مهم دیگر مثل اصفهان بروجرد و جاهای دیگر انتظار نکشند که اینخط تمام بشود بعد آن را شروع بکنند. مثلاً اگر عبور کردند بیک جایی که موافق این نقشه از آنجا باید باصفهان یا بقرورین یا بهمدان کشیده شود منتظر نشوند که آن خط را تمام بکنند و آنوقت از آنجا شروع بکنند یعنی در عین اینکه خط اصلی را مشغولند این نقطه فرعی را هم شروع بکنند برای اینکه یک مقصد عالی دیگر هم در ضمن حاصل شود فقط نظرم باین دو نکته است دیگر بسته بنظر آقایان وزراء است

وزیر جنگ - آقایان وزراء هیچ ادعا ندارند که

از همه کس بهتر میدانند. البته ممکن است آدم یک

چیز هائی را نفهمد و در هیئت وزراء باشد با یک چیز

هائی را بداند و جزء وکلا باشد. این کسر آدم نیست. آقای مدرس هم ممکن است خیلی چیزها را (همینطور هم هست) بهتر از ما بداند شاید این را هم از ما بهتر میدانند ولی بنده مفصودم این است که بر آقا اشتباه شده ما هیچ تردید نداریم که خور موسی و محرمه و ناصری همه اینها جزء خط است. اینجا گفته شد مخصوصاً خاطر است که اینجا آقای وزیر فواید عامه ذکر کردند منتهی را ما خور موسی قرار دادیم بالاخره راه آهن از خور موسی خواهد بود، محرمه خواهد بود، ناصری خواهد بود و بالاخره خواهد آمد بالا شوشتر دزفول و جزئیات خط را البته ما میدانیم و مطابق نقشه است که متخصص بسازد البته بطوریکه ذکر شد از آنجائیکه حتی الامکان ما صرفه و فوری بودن کار را باید ملاحظه کنیم از ناصری یا از محرمه که بطور قطع نا محرمه کشتی های بزرگ هم میانند ولی نا ناصری کشتی های کوچک، ممکن است ما فکر کنیم یا متخصص ما این نظر را پیدا کند که محاله فوریست ندارد که ما ساختن راه یعنی گذاشتن ریل را از خور موسی شروع کنیم

بکنفر از نمایندگان - همین را مخالفیم وزیر جنگ - آقا این مسئله تا عمل میخواید، این مسئله تردید نیست، این مسئله این است که همانطور که فرمودند چند فرسخ راه است، این چند فرسخ چند کرور خرج دارد. حالا شاید ما برای اینکه فوری تر موفق شویم که شمال بجنوب متصل شود توفیر وقت و توفیر مخارج را ملاحظه کنیم و ریل را مثلاً از ناصری بگذاریم و برویم بالا نه اینکه متوقف بشویم و بعد ممکن است آن قسمت هم ساخته شود. شاید آقای وزیر فواید عامه که فرمودند هنوز تصمیمی گرفته نشده این بسته باین است که نقشه ای که میدانیم و عرض کردم ساخته شود بر آورد مخارج بشود ملاحظاتی دیگر بشود به پیشیم حالا ضرورت دارد که ابتدای کار را از خور موسی بگیریم یا بگذاریم. ای شاه دیگر بهتر است؟ این مسئله است که ما حالا تصمیم نکرده ایم اگر آقا تصمیم دارند که از آنجا شروع بشود

ما حرفی نداریم ممکن است علمشان زیاد تر باشد و خق هم با ایشان باشد. حرفی نداریم بسیار خوب این را ما از طرف خودمان عرض کردیم که هنوز تصمیمی نداریم. اما در خصوص این پیشنهاد کمان نمیکم دولت مخالفی داشته باشد پیشنهاد مفیدی است و ممکن است برای دولت مزید اختیار و اجازه بشود

رئیس - آقای حاج آقا رفیع
 حاج آقا رفیع - عرض میکنم این پیشنهاد آقای مدرس خیلی خوب است ولی بنده متاسفم که مخالفم برای اینکه همانطور که ایشان از نقطه نظر اصمهان مثل زدند بنده هم از نقطه نظر کیلان یا مازندران میتوانم مثل بزم ولی اساساً مقصود ما کشیدن راه آهن است از شمال بجنوب در دو خط معین. من والی اش هر دو معین شده که از کجا بکجا. يك پون معینی هم داریم. ده میلیون حالا داریم و يك شصت میلیون خیالی هم داریم که در ظرف ده سال وصول کنیم وقتی که دولت را مجبور کردیم که از هر جا بخواهد بگذرد وصل کند بیکشهری ممکن است این مبلغ کافی نباشد و بنده تصور میکنم اگر حالا هفت ساله و هشت ساله و ده ساله مقصود میرسیم آنوقت سی سال دیگر هم مقصود نمیرسیم برای اینکه اساس آرزوی ما اتصال این خط است با خط و البته در صورتیکه دولت پول داشته باشد و بتواند در همان محل هم این کار را بکنند و نفع هم داشته باشد خودش اینکار را خواهد کرد ولی عجله که ما این را قبول کنیم اسباب زحمت خواهد شد.

رئیس - رای میگیریم آقابانیکه این پیشنهاد را تصویب می کنند قیام فرمایند
 (عده قلیلی قیام نمودند)
 رئیس - تصویب نشد. پیشنهاد آقای فیروز آبادی (خطاب به فیروز آبادی) پیشنهاد نائب را امضاء فرموده اید.
 فیروز آبادی - فراموش شده است

رئیس - بعد امضاء بفرمائید
 فیروز آبادی - بسیار خوب
 (پیشنهاد مزبور بشرح ذیل خوانده شد)
 بنده پیشنهاد میکنم که در آخر ماده سوم اضافه شود باملاحظه صرفه
 رئیس - بفرمائید.

فیروز آبادی - عرض میشود در ماده دوم که مینویسد (بناشر کتبهای خارجه با داخله) در آنجا ملاحظه صرفه شده اما در ماده سوم این قید نشده و بعقیده بنده لازم است که در آخر این ماده هم الحاق شود بجهت اینکه این ماده در این لایحه بدولت حق میدهد که از دو طرف بسازد وقتی که حق داشت از دو طرف بسازد دیگر معین نکرده که باملاحظه صرفه است یا بدون ملاحظه صرفه. در اینصورت دولت میتواند اگر يك طرف فرسخی دویست هزار تومان با طرف دیگر فرسخی دویست و پنجاه هزار تومان بسازد هزار تومان تمام شود هر دو را بکمر تبه شروع بکنند و کسی هم باو حرفی ندارد برای اینکه مجلس اجازه داده است که از هر دو طرف ساخته شود. بنا بر این بنده لازم میدانم که اضافه شود چنانچه هر دو طرف با صرفه باشد از هر دو طرف بسازد و الا ممکن است از یکطرف بواسطه فراهم نبودن اسباب فرسخی سیصد هزار تومان و از طرف دیگر بواسطه فراهم بودن اسباب فرسخی دویست هزار تومان بشود این است که بنده این پیشنهاد را کردم که از هر طرف که با صرفه تر است از آنطرف شروع شود

رئیس - آقای شریعت زاده
 شریعت زاده - بنده تجربه کرده ام که توضیحات آقای فیروز آبادی همیشه با حسن عقیده است ولی متأسفانه غالباً اشتباه میفرمایند زیرا که البته يك دولتی که مسؤل ساختن راه است اصولاً مکلف است که صرفه ملکات را

از هر حیث رعایت نماید و این توضیح واضح است و مطالبی هم که فرمودند از دو طرف شروع بشود ممکن است بصرفه نزدیکتر نباشد این اصلاً منطقاً عملی بنظر نمیآید زیرا اگر فرض کنیم از بندر جرز شروع شود و فرسخی فلان قدر تمام شود راه آهن هر قدر بیشتر جلو برود خرجش زیادتر است و بر عکس از آنطرف هر چه جلو بیاید برای حمل وسائل و لوازمی که ضرورت دارد برای این طرف گران تمام میشود بنا بر این بنده تصور میکنم در هر صورت مصلحت در این است که از هر دو طرف شروع و کشیده شود.

رئیس - آقای وزیر فواید عامه چه میفرمائید؟
 وزیر فواید عامه - هر طور مجلس صلاح میداند
 رئیس - رای گرفته میشود باین پیشنهاد آقابانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند
 (عده کمی برخاستند)

رئیس - تصویب نشد. پیشنهاد آقای شیروانی (بترتیب ذیل قرائت شد)
 پیشنهاد می شود بعد از کله (دستور العمل) نوشته شود: هیئت
 رئیس - بفرمائید.

شیروانی - بنده تصور میکنم نظر دولت هم همین بوده است و بنده پیش از کله دولت (هیئت) را اضافه کردم چون دستور العمل هیئت دولت بهتر است
 وزیر فواید عامه قبول میکنم
 رئیس - پیشنهاد آقای حقنویس (بترتیب ذیل خوانده شد)

ماده سوم را اینطور پیشنهاد میکنم: ساختن راه آهن مزبور بوسیله متخصص راه آهن که با تصویب مجلس شورای ملی استخدام شده بر حسب دستور العمل دولت که قبلاً بتصویب مجلس شورای ملی باید برسد انجام میگردد

رئیس - بفرمائید

حقنویس - عرض کنم البته آقایان متوجهند، در ماده دو بدو نوشته شده بود که ساختن راه آهن بمنافعه گذاشته میشود بعد اصلاحی شد و نوشتند لوازم ساختن راه آهن بمنافعه گذاشته میشود. و بیان اینکه ساختن راه را بمنافعه بگذارند بکمپانی های داخلی یا خارجی یا اینکه ساختن راه را دولت متصدی باشد بوسیله متخصص و لوازمش را بمنافعه بگذارند فرق دارد. یکمرتبه است که نفس ساختن بمنافعه گذاشته میشود بکوفتی است که ساختن بوسیله متخصصین میشود ولی لوازم ساختمان بمنافعه گذاشته میشود و ماده سوم مجمل است، مینویسید: ساختن راه آهن مزبور موافق نقشه متخصص بر حسب دستورالعمل دولت انجام میگردد، اما ساختن را کی اجرا بکنند؟ این اعم است از اینکه خود دولت بوسیله متخصصین و نقشه ای که ساخته اجرا بکند یا اینکه ساختمان را دیگری اجرا بکند منتهی مطابق نقشه متخصص چون ماده دوم تصویب شد بنده خیال میکنم ماده سوم باید اینطور اصلاح شود، دوم اینکه عرض کردم دستورالعمل بتصویب مجلس رسیده باشد نقطه نظر من این است: چون البته آقایان متوجهند که طرز ساختمان و راه سازی اقسام مختلف دارد راههای باریک و راههای عریض و بالاخره نتیجه اش فرق دارد در راههای باریک البته فوایدی که از آن متصور است بکجور است. در راههای عریض یکجور و باضافه ممکن است در دستورالعملی که دولت میدهد راهها را یک طوری دستورالعمل بدهد که آن دستورالعمل را اکثریت مجلس نپذیرد، این است که بنده پیشنهاد کردم دستورالعمل هم باطلاع مجلس باشد که مجلس تصویب کند

رئیس - آقای رفیع

حاج آقا رضا رفیع - در نظر دارم چند جلسه قبل آقای شیروانی در جواب آقا يك عرض کرده بودند که بنده متأسف شدم ولی امروز میخواهم با ایشان هم مناسک شوم و عرض کنم که فهمیدم آقا چه فرمودند، ولی

کمان میکنم که اگر بخواهیم برای راه باریک و راه وسیع هر کدام علیحده صحبت هائی بکنیم این مسئله خیلی طول میکشد و این مسئله هیچ لازم نیست که بتصویب مجلس باشد، تصویب مجلس منظور شده است دیگر جزئیات را که نباید بتصویب مجلس رساند، بفرمائید هر ساعت که مهندس راه يك کله حرف میزند بباید اجازه بگیرند!! این جا نوشته شده است در تحت نظر دولت این کار انجام میگردد همین اختیار از طرف مجلس بدولت داده میشود و دولت هم دستور میدهد يك دفعه دو دفعه سه دفعه است که از طرف مجلس بدولت اختیار داده شده است، دیگر هر دفعه که بخواهند جزئیات را بیاورند بمجلس این اسباب معطلی راه آهن است

حقنویس - توضیحی دارم

رئیس - رای گرفته میشود، آقایان که پیشنهاد آقای حقنویس را تصویب میکنند قیام فرمایند (عده قلبی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد، مقصود پیشنهاد آقای ملک مدنی چه بوده است؟

ملک مدنی - مقصود بنده این بوده است که باصل ماده پیشنهادی دولت رای گرفته شود.

رئیس - معمول همین است که در پیشنهاد دولت رای بگیریم مگر اینکه يك پیشنهاد دیگری تصویب شده باشد.

آقا سید یعقوب - بنده پیشنهادی عرض کرده ام

رئیس - يك پیشنهادی آقای آقا سید یعقوب کردند که تصویب شد یعنی دولت قبول کرد يك پیشنهادی هم آقای شیروانی کردند که لفظ (هیئت) اضافه شود آراهم دولت قبول کرد و در واقع اینها جزء پیشنهاد خود دولت میشود، پیشنهاد دیگر آقای آقا سید یعقوب:

[بترقیب ذیل خوانده شد]

پیشنهاد میکنم تبصره ذیل، ماده سوم اضافه شود:

تبصره - عرض راه آهن باید معین شده بتصویب مجلس برسد.

[همه نمایندگان]

رئیس - بفرمائید

آقا سید یعقوب - متأسفانه چیزیکه بنده عرض میکنم ناچار نیستم، نظامی هم نیستم این چیز هائیکه میگویم این است که می بینم، بمن اطلاع میدهند که دولت باید معین کند که این عرض راه آهنی که ریل روی آن میافتد چقدر باید باشد، کوتاه باشد، آن ماشین سنگین یا سبکی که روی آن حرکت میکند اگر عریض تر باشد بهتر حرکت میکند یا کم عرض تر باشد بهتر است. راجع بقسمت تجارت در سرعت و بطء سیر فرق میکند، بنده این قسمتها را میخواهم عرض کنم آنوقت آقایان فوراً میگویند فلان، آخر به بینید بنده نه دارای يك استفاده خصوصی هستم و نه نظریات خصوصی دارم خدا شاهد است از روی يك عقیده بقدری که ممکن باشد عرض میکنم آن هم بنده مطابق يك چیز هائیکه میشنوم یا کاغذ هائی است که از افراد به بنده میرسد پیشنهاد میکنم این ملت بدیجحت حق این را دارند که بوسیله يك وکیل يك چیزی را بگویند، پس خویش درین لایحه ذکر شود که دولت عرض راه را معین کند یعنی آن قدری که ریل می افتد عرض معین باشد که بیست و پنج متری باشد، شصت متری باشد هر چه هست معین باشد

(خنده طولانی نمایندگان)

آقا سید یعقوب - حالا بعد از این خنده ها، چون بنده مانوس نیستم با این عبارتها آن چیزی را که بنده اطلاع میدهند بنده میگویم این است که بنده عرض میکنم دولت عرض راه را معین کند که آن ریلی که می افتد روی آن راه آهن عرض معین باشد چون نسبت بوسیع بودن و غیر وسیع بودن عرض سرعت سیر و بطء سیر تفاوت میکند از این جهت بنده آمدم این پیشنهاد

را کردم و لازم نیست که شماها باین عریض بنده توجه مخصوص بفرمائید یا بشاشت پیدا کنید، بنده مطابق نظریاتی که دارم عریضی عرض میکنم، بنده يك آدمی هستم جاهل و نماینده این ملت هم هستم و باید نظریاتم را بگویم و لازم هم نیست این همه حرکتی را که بیفی و بین الله از همه حدود خارج است بفرمائید بنده خواستم عرض کنم که همه میدانید راه آهنی که عرضش کم باشد یا زیاد باشد در سرعت سیر و بطء سیر فرق میکند در تجارت فرق میکند و همه میگویند صحیح است ولی توجهی به عریض بنده نمیکنند و حالا حقیقت این است که آقای وزیر فوائد عامه بر خیزند این جا و بیان کنند که در موقع کشیدن خط آهن باید بجه ترتیب باشد و عرض او چه اندازه باید باشد که این نگرانی رفع شود، حالا شما بقدری مست و مغرورید که خدا کند باین مستی و مغروری باقی بمانید و روزی نیاید که بنده بشما بخندم، از خدا میخواهم همچو روزی که من بشما بخندم نیاید.

وزیر فوائد عامه - بنده تأسف دارم که آقای آقا سید یعقوب در ضمن فرمایشات خودشان چون خیال میکردند که این صحبت ضروری نیست خیلی هم التهاب کردند و تاکید کردند و تأسف دیگر من از این است که جواب را خودشان فرمودند و بنده حالا که بگویم مثل این است که باد من داده اند. عرض کنم مسئله فاصله دو خط آهن در راه آهن خیلی اهمیت دارد و مسئله کوچکی نیست، یکی از مسائل خیلی مهم راه آهن است و تا این ساعت هم که بنده اینجا ایستاده ام هنوز نتوانسته ام درست موافقت پیدا کنیم که این فاصله دو خط آهن چقدر باید باشد ولی اجمالاً میدانیم که چقدر باید باشد و اطمینان میدهم با آقا که این مسئله بعد از آنکه همه اطرافش ملاحظه شه بتصویب مجلس برسد.

رئیس - (خطاب بوزیر فوائد عامه) - پیشنهاد را قبول فرمودید؟

وزیر فوائد عامه - خیر، از سیاق عبارت پیداست

که حالا نمیشود قبول کرد ولی این مسئله خیلی مهم است و همانطور که عرض کردم هنوز يك زردبانی هست ولی تقریباً میدانیم چه باید کرد اما تحقیقاً میدانیم البته بعد از اینکه تصمیم تمام شد عرض مجلس میرسانیم و این معلوم است اما حالا نمیتوانیم قبول کنیم.

شیروانی - (خطاب با آقا سید یعقوب) - آقا مسترد کنید.

آقا سید یعقوب - اجازه میفرمائید؟ بنده نظرم این بود که دولت متوجه باشد که این مسئله کاملاً در نظر مجلس است و دولت هم تحت نظرش باشد که بعد از معین کردن بتصویب مجلس برسد و تقاضا میکنم این مسائل را در صورت جلسه عمومی که در اینجا میاورند مخصوصاً این مطلب مفصلاً نوشته شود که دولت ملزم باشد که بعد از تعیین کردن بمجلس بیارد.

بعضی از نمایندگان - صحیح است.

رئیس - رای میگیریم بماده سوم با دو فقره اصلاحی که دولت قبول کرده و ضمیمه ماده شد.

باسائنی - يك مرتبه ديگر قرائت شود.

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده سوم - ساختن راه آهن مزبور موافق نقشه متخصص راه آهن که بتصویب مجلس شورای ملی استفاده شده و در تحت نظارت معزی الیه بر حسب دستورالعمل هیئت دولت انجام میگردد.

رئیس - رای میگیریم باین ماده آقابانی که تصویب می کنند قیام فرمایند.

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. اجازه میفرمائید چند دقیقه نفس داده شود.

جمعی از نمایندگان - صحیح است.

(در این موقع جلسه برای نفس تعطیل و بفاصله

خط راه آهن بوده و هست و از خداوند هم موفقیت میخواهم که بزودی کشیده شود ولی در این حال عقیده دارم که اینقسم لواج عام المنفعه که تقریباً هفتاد میلیون پول باید در آن مصرف شود بیشتر در اطرافش شور و دقت بشود. بنده با ماده چهار علل مخالفت زیاد است ولی اکنون اکتفا میکنم بقسمتی از آنها: اولاً میخواهم از آقای وزیر فواید عامه توضیح بخوام که آیا معین و معلوم فرموده اند که واردات آهن ایران چقدر است و بچه قیمت میشود در ایران آهن نهبه ~~کرد~~ و آیا ما میتوانیم با کارخانجات دنیا رقابت بنمائیم یا خیر و در چه نقطه از مملکت این آهن استخراج خواهد شد و آیا متخصص این فن در این موضوع مطالعه و دقت کامل کرده یا خیر و مبلغی که در این ماده چهار برای کارخانه آهن ذوب کئی معین شده بطور قطعی است یا تخمینی از آن طرف علت عمده مخالفت بنده باین ماده اینست که در این مملکت فقیر اگر يك پولی هست باید بمصرف کارهای اهم برسد مثلاً چند سال است همه داد اقتصادی زنند و همه ساله واردات ایران افزوده میشود و روز بروز بر فقر این جامعه می افزاید و حالا هم که میخواهیم يك قدم برای رقی صنعت برداریم از قسمت آهن ذوب کئی شروع میکنیم اگر از نقطه نظر ساختن ریل و کارخانجات است این امریست محال برای اینکه مالک بزرگ دنیا بعد از نهبه همه وسایل زندگانی عمومی و نهبه سرمایه کامل برای ملت باین قبیل امور اقدام نموده اند میدانم چه ضرورتی پیدا کرده که ما از اینجا شروع بترقی صنعت میکنیم بنده هر چه فکر میکنم می بینم این پول را اگر صرف کارخانه قند سازی یا پارچه بافی بنمائیم بهتر است و بنده گمان میکنم تصور زنجیجی در کارخانه آهن ذوب کئی نمیشود کرد خصوصاً باین بیش آمد های اقتصادی که در مملکت ایران است و باب تجارت صادرات بکلی مسدود شده و از آن طرف روز بروز بر بی کاران مملکت افزوده میشود و فلاح و بقصان است آیا اگر این پول را صرف فلاح و بقصان ایران بنمائیم بهتر است یا کارخانه

آهن ذوب کئی؟ ....

چند نفر از نمایندگان - آهن ذوب کئی

حاج شیخ بیات - همه آقایان میدانند که دولت و ملت وقتی شروع باقدام در ترقی امور صنعتی میکنند باید شروع از ما محتاج عمومی باشد و ایران اولین قدمی را که باید بردارد نامین کارخانجات قند ساز است و این عمل چندین فواید عمومی دارد که مهم تر از همه کم کردن يك قلم بزرگ از واردات است که ایزرا کر شکن خواهد کرد و عادت عمومی هم شده است و آن مصرف قند است که اگر سه برابر قیمت حالیه هم بشود باز از صرف آن خودداری نخواهند نمود. از آن طرف كك بزرگی هم بفلاح مملکت خواهد شد زیرا قسمت عمده کارخانه قند سازی نهبه چقدر است و جنبه اقتصادی آن هم زیاد خواهد بود و مطابق تحقیقاتی که اشخاص مطلع نموده اند قند را در اینجا میشود يك من سه قران نهبه نمود که در مقابل يك كك فوق العاده بعامه خواهد بود بنا بر این بجهت که عرض شد بنده يك پیشنهادی نهبه کرده ام که تقدیم مقام ریاست مینمایم.

رئیس - آقای فرمند

حسنعلی خان فرمند - بنده سابقاً بعرض آقایان رساندم که با ذوب آهن موافق نبودم ولی حالا در این ماده موافقم برای اینکه در آخر این ماده نوشته است که عملیات راه آهن متوقف بر این نخواهد بود ....

مدرس - از اول هم همین بود.

فرمند - این مسئله مسلم است که البته مملکت ما همینطور بکه محتاج بقند است محتاج باهن هم هست ما سالی در میلیون سه میلیون و نیم آهن از خارج میخریم حتی بیلی که رعایای ما استعمال میکنند آهن آنرا از خارج میآورند همانطور که ما محتاج بقند و پارچه هستیم محتاج باهن و مس هم هستیم بنده در یکی از نطقهای خودم بعرض آقایان رساندم که معتقدم يك معدن آهن

واردات هنگفتی که از خیت قند داریم مستخلص خواهیم شد و یک نکته دیگری را میخواستم خدمت آقای شیروانی عرض کنم که فرمودند: اگر راه آهن همدمان بیاید املاک فلانی آباد میشود. خیر در ضمن یک ضرری هم دارد.....

بعضی از نمایندگان - خارج از موضوع است

فرمند - چرا؟ لازم است آقایان اجازه بفرمایند اینجا ناگرم عرض کنم که راه آهن هر ولایتی که میآید تاثیرات خاصی پیدا میکند همدمان یک ولایت سردسیر ایران است و در آنجا جز گندم و جو چیزی عمل نمیآید.....

حاج آقارضا رفیع - آهن گرمش میکند

فرمند - ممکن است در ولایات دیگر یک تاثیرات مهمی از نقطه نظر فلاحت بکند.....

رئیس - آقای فرمند از موضوع خارج نشوید.....
فرمند - بسیار خوب بعد در کلیات بعرض آقایان

میرسانم و امید وارم که کارخانه قند را هم در لواج دیگری که دولت خواهد آورد تصویب شود. ولی بنده معتقدم که کارخانه آهن ذوب کفی برای خط آهن و اسبابهای فلاحی و غیره فوق العاده لازمست و انشاء الله امیدوارم این چهار پنج میلیونی که خرج میشود یک استفاده خوبی باین مملکت نهد.

رئیس - آقای افشار مخالفتید؟

افشار - بلی

رئیس - بفرمائید

افشار - اولاً باید تصدیق کرد هر گاه در سنوات اخیره مبتکر راه آهن شخص اغلی حضرت بوده است ولی مجلس شورای ملی که مظهر اراده ملت بطور غیر مستقیم است در عملی کردن این ابتکار منتهای جدیت را بوسیله وضع قانون بمنم آورد. مخالفت بنده با این ماده چهارمی که در لایحه ذکر شده است از این جهت است: مطابق ماده نه قانون

انحصار که آقایان ممکن است خودشان مراجعه بفرمایند یا بنده میخواهم بمیشود مبلغ چهار میلیون و پانصد هزار تومان از عواید انحصار را بمصرف تاسیس کارخانه آهن ذوب کفی که مؤید و مؤثر در تاسیس راه آهن میشود رساند. در ماده اول نوشته میشود: راه آهن از طرفی یعنی از بندر جز و همچنین از سحره یا خوره موسی یا جانی که هنوز دولت مزد است شروع میشود. مطابق راپورنی که مسئول مارن تهیه کرده است و دولت چندی قبل در مجلس تذکر دادند تاسیس کارخانه آهن ذوب کفی دوازده میلیون تومان سرمایه لازم دارد و هفت سال هم وقت دولت آمده است تقریباً نلت این مبلغ را میزان گرفته برای تاسیس کارخانه آهن ذوب کفی البته این نلتی که میزان گرفته اند مؤثر در وقت نخواهد شد و بالاخره برای تاسیس کارخانه آهن ذوب کفی در این لایحه چهار میلیون و نیم دولت پیش بینی میکنند در صورتیکه هفت سال همان تاسیس کارخانه ناقصی که شاید برای تاسیس راه آهن هیچ مفید نباشد باید پول بمصرف برسد و اگر دولت جدیت در تاسیس راه آهن داشته باشد در آمدت باید راه آهن از بندر جز و از طهران و خرم آباد هم گذشته و در ظرف این هفت سال با پنج سال رسیده باشد مگر اینکه بعدها آنها را اقل و کلید و زنجیر برای محبوسین بسازند و این یک مطلبی است علیحده و حالا که موضوع راه آهن مطرح است و دولت میخواهد در هر سال در بودجه یک میلیون تومان پیش بینی کند برای تاسیس کارخانه آهن ذوب کفی که پس از تاسیس هم مؤثر در کار راه آهن نخواهد بود خوب است اجازه بدهید که همین مبلغ هم صرف کشیدن خط آهن بشود زیرا با حساسی که خود آقایان وزراء کرده اند هر فرسخی سیصد هزار تومان خرج دارد و ممکن است با این چهار میلیون و نیم بازرده فرسخ راه آهن کشید و امروزه داشتن بازرده فرسخ راه آهن برای مملکت و ملت ایران نافع تر است تا داشتن یک کارخانه آهن ذوب کفی که پس از هفت سال دیگر که این کارخانه بکار خواهد افتاد و دائر میشود

نازه معلوم نیست بدردم خواهد خورد یا نه؟ بمثل کارخانه کربیت سازی و بلور سازی که سابقاً آوردیم و عملی نشد این هم همین طور بماند و استفاده از آن نشود. ثالثاً بنده از این حق خودم استفاده کرده و عرض میکنم که در جلسه گذشته آقای وزیر محترم جنک نظر باینکه ذاتاً یک شخص فکوری هستند و کار فعلی شان هم مؤید این است که یک افکار عمیقی داشته باشند در بیانات آقای شیروانی یک سوء تفاهمی برای ایشان دست داد آقای شیروانی نه بطور ایهام و نه بطور صراحت تصریحی بمقام قشونی نکردند و بهتر این است موقعی که آقای وزیر جنک اینجا تشریف دارند نظر شان متوجه بیانات آقایان نمایندگان باشد تا سوء تفاهمی بر ایشان حاصل نشود وزیر فواید عامه - عیب ندارد که یک قسمت از مذاکرات در باب راه آهن یا یک آیه شروع شود و یک آیه هم بخوانیم:

و ازلنا الحديد فيه باس شديد و منافع للناس آهن یک چیزی است که در مملکت ما بر همه چیز ترجیح و تقدم دارد میفرمایند پیش بینی شده که در مدت هفت سال آهن بسازیم. نسبت باین دستگامی که در نظر است پنج سال مدت پیش بینی شده نه هفت سال. چون ما خیال کردیم ده سال یا هشت سال وقت لازم است برای اینکه ما بتوانیم این خط راه آهن را بکشیم فرضاً که هشت سال باشد و این دستگام هم بعد از پنج سال دیگر بما آهن بدهد باز سه سال تفاوت است یعنی در این سه سال ما میتوانیم خیلی از ملزومات راه آهن را خودمان بسازیم. صرف نظر از این آن قضیه کارخانه دوازده میلیونی که در ظرف بازرده سال یا دوازده سال بکار خواهد افتاد آن مال وقتی است که ما نخواهیم رایل سنگین بسازیم. ریل سازی یک آهن مخصوصی میخواهد و یک دستگامهای مخصوصی لازم دارد. و اگر ما نخواهیم ریل در مملکت خودمان بسازیم یک قلم باید سه میلیون خرج یک دستگام بکنیم تا بتوانیم ریل بسازیم آنوقت هم

بعد از اینکه ریل ساخت دیگر مصرفی ندارد و بکار نمیخورد. پس مناسب این است که ما ریل را از خارجه بیاوریم و برای ما خیلی ارزان تر تمام میشود ولی چیزهای دیگر را ما در داخله باید بسازیم. ما الان وقتی که يك اتومبیل وارد میکنیم اگر يك پیچش عیب میکند معلوم و يك اسبابهایی که بتواند این جور چیزها را مرتب کند از قبیل آلات پیچ و مهره و غیر ذلک در مملکت نداریم حالا بنده نمیگویم تا کی ما باید ابر و بیل و کلنگ مان را هم از خارجه بیاوریم آن يك مسئله است علیحده. علی حال این اندیشه که آقایان دارند که این چهار میلیون و نیم يك پولی است که دولت خرج میکنند دور میرزد بنده هیچ باین اعتقاد نیستم بنده باین اعتقاد و هیئت دولت هم بهمین اعتقاد است متخصص هم بهمین اعتقاد را دارد که این مورد یکی از بهترین پولهایی است که در مورد خودش خیلی صحیح خرج می شود بجهت اینکه اسباب و لوازم راه آهن را برای ما تهیه میکند. خیلی از لوازم و اسبابهای دیگر را هم برای ما فراهم میکند و هر مملکتی که میخواهد راه آهن بکشد اول يك کارخانه تدارک میکند که لوازم کارش را تهیه بکند و این در مملکت ما هم بر هر چیزی مقدم است. در فرنگستان هم اول آهن ساختند بعد کارخانه آهن سازی بعد کارخانههای دیگر. حالا ما چون از همه چیز عقب افتاده ایم همه ما هم مخلوط شده کارخانه های دیگر را هم که فرمودند از قبیل چرم سازی، بلور سازی، شیشه سازی اینها را اشخاص متفرقه، شرکتهای تجار و مؤسسات و بالاخره دیگران هم می توانند بیاورند و بسازند ولی این مسئله يك چیزی است که امروزه تجار و شرکتهای نمیتوانند در آن شرکت کنند و بعقبه بنده و جهش هم در اصل قانون قند و شکر و چای تصویب شده است و بهترین کارهایی است که ما میخواهیم بکنیم و بهترین است که همین وجه را صرف همین کار بکنیم و بنده گمان میکنم چیزی در این باب مانده است که محتاج

بجواب باشد

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است

آقا سید یعقوب - بنده با کفایت مذاکرات مخالف اجازه میفرمائید عرض کنم
رئیس - بفرمائید

آقا سید یعقوب - اصل این ماده همانطور که آقای افشار اظهار کردند و همه آقایان هم تصدیق دارند برخلاف آن ماده ایست که پارسال گذشت، زیرا مجلس رای داد و تخصیص داد این پول انحصار قند و شکر را برای راه آهن حالا اگر راه آهن کارخانه آهن ذوب کنی لازم داشته باشد یا غرس اشجار بخواهد مربوط باین مسئله نیست، این مخالف با آن ماده است مگر اینکه دولت پیشنهاد کند که آماده لغو شود و این نظریه بنده است. حالا اگر آقایان چیز دیگری در نظر دارند خوب است اظهار فرمایند و آن جوابهایی هم که آقای وزیر فواید عامه دادند هیچ جواب آقای افشار نبود، بنده همینقدر خواستم توضیح بدهم که بین این لایحه و آن قانونی که پارسال از تصویب مجلس گذشت تناقض هست باید رفع شود وزیر جنگ - آن قانون قانون اساسی که نیست نا مجلس حق نداشته باشد آن را تغییر دهد و آن را نسخ کند يك قانون عادی است و چون باین قانون رای داده میشود و تصویب میشود و متاخر است قهراً آن قانون سابق را نسخ میکنند و این منافاتی هم ندارد

رئیس - رای میکنیم، آقایانی که مذاکرات را کافی میدانند قیام فرمایند

(جمع کثیری قیام نمودند)

رئیس - اکثریت است، پیشنهاد آقای محمد ولی میرزا (بمضمون ذیل قرائت شد)

در ماده چهار اضافه شود در تحت نظارت متخصص آلمانی که برای اینکار استخدام شده

محمد ولی میرزا - البته نظر آقایان هست که هر وقت يك موادی از این قبیل مواد مجلس پیشنهاد میشد البته نظر متخصص فنی هم در آن قید میشد و این مسئله در همه جا قید شده است و چون محتاج باین است که نظر متخصصی هم که استخدام شده برای اینکار جلب شود و چون مخصوصاً برای آهن ذوب کنی يك متخصص از آلمان چندی است اجیر کرده ایم البته باید عملیات تحت نظر او باشد و گمان میکنم این مسئله فراموش شده که نوشته شود والا قضیه بدیهی است که باید تحت نظر متخصص باشد نه اینکه دیگری در کار او مداخله کند چون مسؤول او است و برای همین کار استخدام شده و متخصص هم هست لذا باید در اینجا قید شود.

رئیس - آقای افسر

افسر - بنده از این پیشنهاد خیلی تعجب میکنم البته ما متخصص را آورده ایم برای همین کارخانه آهن ذوب کنی و این کاری نیست که اشخاص عادی بتوانند صورت دهند و يك کسی را میخواهد که متخصص باشد. مجلس و دولت هم برای همین کار این متخصص را آورده است و در این قبیل امور جزئی مذاکره کردن مخالف برای اعتماد است که بدولت داده ایم مثلاً ما در اینجا ذکر کنیم درجه آهن ذوب کنی هم باید با تصدیق مجلس شورای ملی باشد. اینها يك مسائلی است که بنده صلاح نمیدانم عنوان شود. البته دولتی که طرف اعتماد مجلس است ملاحظه تمام اطراف کار را خواهد کرد و ما نباید اینقدر اشکالات برای دولت درست کنیم اگر دولتی طرف اعتماد مجلس نباشد باید او را برداشت و دولتی که طرف اعتماد باشد باید معین کرد والا این پیشنهادها چه معنی دارد؟

محمد ولی میرزا - دولت که آهن را آب نمیکند

رئیس - دولت چه میگوید؟

وزیر داخله - رای بگیرید

وزیر فواید عامه - دولت با ذکر متخصص در این ماده بدون اسم مخالف نیست البته باید بنظر متخصص باشد رئیس - رای گرفته میشود باین پیشنهاد. آقایانیکه قابل توجه میدانند قیام فرمایند
(چند نفری قیام کردند)

رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای عراقی
(اینطور قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم در ماده چهار قبل از کلمه و متوقف بر عملیات راه آهن نخواهد بود نوشته شود همه ساله مبلغ يك میلیون را با بودجه کل مملکتی بتصویب مجلس شورای ملی میرساند

عراقی - بنده يك قسمت از رقم استفاده میکنم و عرض میکنم مطابق ماده پنج که برای انحصار قند و چای وضع شده یکوجهی الان در بانک حاضر است و باید بمصرف راه آهن برسد و بعقبه بنده آن چیزی که برای کارخانه آهن ذوب کنی میخواهیم خرج کنیم که بفرمایش آقای وزیر فواید عامه برای ما پیچ اتومبیل بسازد این هیچ ربطی بمسئله راه آهن ندارد و يك موضوع علیحده است. این چهار پنج میلیونی که در اینجا نوشته چه عیب دارد که تدریجاً در هر سال يك میلیون آن را باین مصرف تخصیص بدهند و هر ساله جزو بودجه مملکتی منظور کنند و بیاورند و از تصویب مجلس بگذرانند و باید عرض کنم اینکه ما حالا يك اعتبار چهار میلیون و نیمی بدولت بدهیم که ناچار سال دیگر يك کارخانه دائر کنند این مسئله هیچ مربوط باین نیست و آقای افسر میفرمایند چون بدولت اعتماد داریم نباید حرف بزنیم البته ما بدولت اعتماد داریم ولی بنحودمان و رفقا ما

(چند نفری قیام کردند)

رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای حاج شیخ بیات

(مضمون آنی قرائت شد)

ماده چهارم را بقرار ذیل پیشنهاد میکنم:

ماده ۴ - از وجوه عایدات انحصاری قند و شکر چهار میلیون ونیم تومان برای ساختن کارخانه قند سازی اختصاص خواهد یافت باین طریق که در چهار سال سالی یک میلیون تومان و در سال پنجم پانصد هزار تومان بتوسط متخصص مخصوص در نقاط مختلف ایجاد کارخانجات شود

رئیس - آقای حاج شیخ بیات

حاج شیخ نصرالله بیات - بنده توضیحاتی که لازم بود در موقع مخالفت با ماده چهارم بعرض آقایان رساندم و دیگر توضیح جدیدی ندارم

زهنا (معاون وزارت فوائد عامه) - راجع باین موضوع يك توضیحاتی لازم است خدمت آقایان نمایندگان محترم عرض کنم برای اینکه ممکن است این قبیل پیشنهادها دنباله پیدا کنند در آنها مطالعه و دقت بیشتری فرمایند و يك نظریه خیلی مرتب تری اتخاذ کنند. در اینجا اساساً دو قانون است یکی قانون راجع بمالیات قند و شکر و چای و یکی هم قانون راجع براه آهن یکی مورخه ماه خرداد ۱۳۰۴ و یکی مورخه بهمن همان سال، قانون دومی که راجع براه آهن است در بهمن ماه یعنی چند ماه بعد از آن قانون اولی تصویب شده که در آنجا قید میکنند باید کارخانه آهن ذوب کفی وارد و دائر شود و عمل کنند بنا بر این در اینجا تناقضی که آقایان نمایندگانت محترم خیال میکنند نیست و همچو تناقضی وجود ندارد این قانون بیستم بهمن ماه ۱۳۰۴ است که نوشته قانون اجازه ساختن خطوط اصلی راه آهن و در آنجا تصریح دارد که دولت مکلف است پس از تهیه نقشه مقدماتی برای ساختن راه آهن ترتیبی را که نافع و بصره ژذیک

تر میداند پس از تصویب مجلس شورای ملی بموقع اجرا بگذارد و مواد اولیه که برای ساختن راه آهن لازم است و تهیه آن در مملکت امکان دارد باید در خود ایران تهیه شود و کارخانه آهن ذوب کفی برای این کار در ایران از طرف دولت ایجاد شود. ماده سوم هم راجع باین قضیه باز اشاره دارد. این قانون پس از آن قانون اولیه انحصار است. پس این اشکالی ندارد و از این مرحله میگذریم و بر میگردیم باصل موضوع. این متخصص آهن ذوب کفی که آمده چندین راپرت داده که خیلی مهم و خوب بوده و ممکن است بنده راپرت اخیر او را برای مزید اطلاع خواطر آقایان نمایندگان عرض کنم. در اینجا گفته شده که دوازده میلیون برای کارخانه آهن ذوب کفی پیشنهاد کرده است. یکی از پیشنهادات او همین بوده ولی پیشنهادیکه اخیراً داده چهار میلیون ونیم بوده است. يك حسابهای هم کرده يك مرتبه ما میخواهیم ریل بسازیم و يك مرتبه سایر چیزها و اسبابهای که مربوط براه آهن است میخواهیم تهیه بکنیم. مطابق احصائیه گمرکی که در اینجا حاضر است در سال گذشته ما تقریباً بیست هزار تن که شصت هزار خروار باشد آهن از خارجه وارد کرده ایم. و بطوری که قیمت اینها را برآورد کرده اند سه میلیون ونیم قیمت این واردات میشود باین ترتیب که يك میلیون و کسری از آن قیمت میخ و پیچ و مهره و این قبیل چیزها بوده احصائیه گمرکی مال امسال که چند روز است انتشار پیدا کرده همچو نشان میدهد که ما در حدود دو میلیون آهن آلات وارد کرده ایم و تقریباً نسبت بیار سال مقداری کمتر شده. و این تفاوت هم نسبت بواردات و صادرات هر ساله دیده میشود و همیشه هست که گاهی زیاد میشود و گاهی کم. در هر حال ما اگر احصائیه اخیر را مدرك بگیریم دو میلیون آهن وارد میکنیم حالاً این کارخانه که پیشنهاد شده با چهار میلیون ونیم وارد کنیم باید دید چه فوایدی دارد. چهار میلیون ونیم در مدت پنج سال پیشنهاد شده بر ترتیب ذیل، این کارخانه باین ترتیبی که پیشنهاد

شده در سال اول يك میدهد در آخر سال سه ازهر قبیل آهن میدهد. اواسط سال چهارم فولاد ازهر قبیل میدهد و ریلهای سبك میدهد، مخصوصاً امروز بنده با او مذاکره کردم ریلهایی بوزن پانزده الی بیست و پنج كيلو بما میدهد در سال پنجم یعنی اواسط سال پنجم تمام محصولات فولادی و آهنی را بما خواهد داد و این متخصص روی همین زمینه آخرین پیشنهاد خودش را داده و يك چیز دیگری هم هست که اگر ما حالا این کارخانه آهن ذوب کفی را برای راه آهن تصویب نکنیم مجبوریم مقدار زیادی آهن آلات برای مصارف راه آهن وارد کنیم و این البته اضافه خواهد شد بر این مقداریکه فعلاً وارد میکنیم و خود این يك موضوع قابل توجهی است. صورت آرا هم نوشته است که الان بنده ممکن است پیدا کنم و بنظر آقایان برسانم (در این موقع مشغول پیدا کردن ورقه مزبوره شدند) باری حالاً چون بنده عجله دارم صرف نظر از پیدا کردن میکنم و بعد ممکن است بنظر آقایان برسانم. در هر حال مقدار زیادی خواهد بود. باز میگردیم بهمین فکر - ما چندین احتیاج باین کارخانه داریم و اگر بنا شود ما این مبلغ را حالا مصرف کارخانه بکنیم تمام احتیاجات خودمان را باید از خارجه بیآوریم ولی وقتی که این کارخانه را ما دایر کردیم غیر از ریل همه چیز را در سال سوم بما خواهد داد و این بزرگترین مؤسسه خواهد بود که ما بکار میاندازیم و در سال پنجم میتواند بما خیلی کمک بکند و مخصوصاً راجع بان خطوطی که فوق العاده طرف توجه آقایان نمایندگان است بما کمک خواهد کرد. بنا بر این در این قسمت خوب است آقایان موافقت فرمایند و این راپرت اخیری که متخصص داده است تصویب فرمایند آن راپرت های دیگر را هم ممکن است آقایان هر يك مایل باشند ملاحظه فرمایند. از طرف دیگر این شخص سه روز در فازندران رفته آنجاها را دیده و تشخیص داده و از قراریکه اظهار میدارد درش فرسخی معدن آهن را

بیشتر اعتماد داریم و به وکلای که اینجا هستند بیشتر اعتماد داریم.

وزیر داخله - بنده از پیشنهاد آقای استنباط کردم که این مبلغی را که معین شده جزو بودجه مملکتی دولت منظور بدارد و از محل عایدات عمومی برداشت شود. پیشنهادشان اینطور بود ولی از توضیحی که بعد فرمودند معلوم شد مقصود این است که از محل انحصار قند و چای در هر سال جزو بودجه مملکتی میآید. بنده تفاوت این را هیچ نمیدانم چیست جز اینکه در عمل ممکن است يك اشکالی تولید کند مثلاً ممکن است چهار پنج ماه اول سال را ما چهار مسئله يك دوازدهم بشویم حالا بنده نمیخواهم خیلی از يك دوازدهم تنقید کنم و کاربرد هم نیست ولی ممکن است اینطور پیش نیاید و آنوقت اگر ما میخواهیم این پول را که برای يك مصرف خیلی مهمی لازم است جزو عایدات مملکتی منظور کنیم و موکول بگذشتن بودجه بکنیم این اسباب اشکال و زحمت تولید خواهد کرد و يك کار غیر عملی است بعلاوه چه فرق میکند که امروز چهار میلیون ونیم برای مدت پنج سال تصویب کنید یا اینکه چهار ساله سالی يك میلیون تصویب فرمایند. این چه تفاوتی خواهد کرد اگر يك نقطه نظر خاصی در این کار بود البته دولت هم قبول میگردد ولی چون يك نظر خاصی در بین نیست و تعویقش ما را دچار اشکال میکند از این جهت بنده تقاضا دارم آقای عراقی پیشنهاد خودشانرا مسترد بدارند و بهمین ترتیبی که در اینجا نوشته رای بگیرند و اینکه فرمودند کارخانه آهن ذوب کفی چه مصرفی خواهد داشت شما مقصودتان که فقط کشیدن خط آهن اولیه و خط اصلی نیست ناچار بعد خطوط دیگر هم خواهید کشید و لوازمات کار زیاد لازم دارید که خیلی میتواند از آهن داخلی خودتان استفاده کنید.

رئیس - رای گرفته میشود به پیشنهاد آقای عراقی

آقایان که قابل توجه میداند قیام فرمایند

دیده و يك مقداری از آن آهن را هم فرستاده که باید آب کنند و بسنجند بنابراین این مسئله فوق العاده مهم است پس خوب است آقایان این نظر را دور نفرمایند و تصور نفرمایند که این کارخانه که دائر میشود بجا کمک نخواهد کرد. خیر. بدردها خواهد خورد.

رئیس - رای گرفته میشود به پیشنهاد آقای حاج شیخ بیات. آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند (عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد. پیشنهاد آقای طاهری. (بمضمون ذیل قرائت شد)

پیشنهاد میشود در ماده چهارم سطر اول بعد از کلمه عایدات کلمه انحصار علاوه شود و بعد از لفظ شکر اضافه شود و چای وزیر فواید عامه - عیب ندارد

رئیس - این پیشنهاد را قبول فرمودند لازم برای نیست پیشنهاد آقای ارباب کیخسرو: (بمضمون ذیل خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم ماده چهارم اینقسم اصلاح شود. ماده ۴ - از وجوه عایدات انحصار قند و شکر و چای چهار میلیون و نیم تومان برای ساختن کارخانه آهن ذوب کفی اختصاص خواهد یافت که از آغاز سال ۱۳۰۶ در ظرف پنجسال به مصرف خواهد رسید و متوقف در عملیات راه آهن نخواهد بود.

تبصره - تحصیل اعتبار مصرف برای هر يك از سنوات مذکوره بموجب لایحه علیحده خواهد بود که تقدیم و بعد از تصویب مجلس شورای ملی اجرا خواهد شد.

رئیس - آقای ارباب کیخسرو

ارباب کیخسرو - پیشنهاد بنده تفاوتی که با آن ماده پیشنهادی دولت دارد اولاً مسئله ذکر (چای) بود که آقایان دیگر پیشنهاد کردند و قبول شد ثانیاً موقع شروع کار را معین نکرده بودند که از چه تاریخ شروع میشود همینقدر نوشته اند (پنجسال) از اینجهت بنده

طرف بخرج می آورند، اگر مقصود اینست که سالی يك میلیون تومان برای مصرف این کارخانه بخرج بیاورند با این ترتیب دولت هم مخالفتی ندارد، ولی اگر نخواهیم موکول کنیم باینکه هر ساله لایحه يك میلیون در ضمن يك لایحه علیحده بمجلس بیاید و از تصویب مجلس بگذرد این اسباب اشکال است، بعلاوه چه دلیلی دارد که امروز این خرج تصویب شود دو سال دیگر بشود و هر ساله يك لایحه مخصوص می آید به مجلس این فرقی ندارد پس خوبست خود آقای ارباب موافقت نفرمایند که همین طوری که نوشته شده تصویب شود. اما اینکه فرمودند از آغاز سال ۱۳۰۶ اگر مقصود شروع بعمل است که خوبست آرا علیحده پیشنهاد نفرمایند و دولت هم موافقت خواهد کرد ولی اگر مقصود این باشد که از اول سال ۱۳۰۶ کارخانه آهن ذوب کفی وارد ایران و دائر شود اینرا تصدیق میفرمایند که مقدر نیست ولی شروع را البته موافقیم و اگر علیحده پیشنهاد نفرمایند دولت با این قسمت موافق است

ارباب - مقصود شروع است.

وزیر داخله - اگر اینطور است دولت موافق است شیروانی - خوب است دو باره قرائت نفرمایند (مجدداً بشرح فوق خوانده شد)

رئیس - رای گرفته میشود.

حاج آقارضا رفیع - مقرر فرمائید تجزیه شود. تبصره را جداگانه و ماده را جداگانه رای بگیرند رئیس - تقاضای تجزیه میفرمائید.

رفیع - بلی

رئیس - بسیار خوب - تجزیه میشود.

رای میگیریم. قسمت اول آقایانی که تصویب میکنند قیام فرمایند.

(جمع کثیری قیام نمودند)

رئیس -- پیشنهاد آقای آقا سید یعقوب .

(مضمون ذیل قرائت شد)

تبصره ذیل را پیشنهاد میکنم (کلیه مصارفی که برای کارخانه ذوب آهن بمصرف خواهد رسید در تحت نظر و تفتیش مالیه خواهد بود)

آقا سید یعقوب -- بنده دو پیشنهاد کرده بودم یکی اینکه تحت نظر رئیس کل مالیه باشد بعد اظهار شد یعنی آقایان فرمودند که در ماده اول مالیه نوشته شده از این جهت بنده پیشنهاد کردم که کلیه مصارفی که برای اینکار بمصرف میرسد باید در تحت نظر و تفتیش مالیه باشد دیگر بسته بنظر دولت است وزیر چنگ - تصور میکنم همان (در تحت تفتیش) باشد بهتر است و کافی است . عبارت (تحت نظر) دیگر لازم نیست زیرا تمام مخارج مملکت تحت تفتیش رئیس کل مالیه است . این یکی هم باشد ضرری ندارد و فرقی نمی کند .

آقا سید یعقوب - قبول میکنم .

رئیس -- پیشنهاد اولی دیگر لازم بقرائت نیست ؟

آقا سید یعقوب - خیر .

رئیس -- پیشنهاد آقای رفیع .

(مضمون ذیل قرائت شد)

تبصره ذیل را در ماده چهار پیشنهاد میکنم .

تبصره - هر يك از مأمورین دولت که مشغول خریداری کارخانه آهن ذوب کفی بالوازم راه آهن میشوند هر حقی که از باب حق الزحمه در یافت کنند در جزو عواید قند و شکر باید محسوب شود . اضافه بر حقوقی که دولت برای آن مأمور معین میکند نباید هیچ عنوان دریافت نماید

رئیس - آقای رفیع

حاج آقا رضا (رفیع) -- عرض کنم تمام زحمات آقایان برای این است که برای عامه مردم يك کارهای مفیدی بشود . تمام زحمات آقایان تمام

(اینطور قرائت شد)

بنده اصلاح ذیل را پیشنهاد میکنم که ضمیمه ماده چهارم اینقانون گردد:

و هر قسمت از ماده دوم قانون بیستم بهمن ۱۳۰۴ و هم چنین ماده ۳۳ قانون ۳۳ خرداد ۱۳۰۴ که با مفاد این ماده متناقض باشد منسوخ است .

یاسائی - بطوریکه آقای آقا سید یعقوب در موقع مخالفت با ماده چهارم فرمودند ماده چهارم اینقانون با یکی دو ماده از قوانین سابق مربوط باین کار متناقض است و تناقضش هم خیلی واضح است بنده موافقش را برای تذکر خاطر آقایان میخواهم نامعلوم شود: اولاً قانون اجازه انحصار دولتی قند و چای فقره دوم از ماده نهمش این است :

« ب - بقیه عوائد حاصله منحصرأ برای ساختن راه آهن و احتیاجات مربوطه باین تخصیص داده خواهد شد و صرف آن در غیر ساختن راه آهن و متعلقات آن و همچنین استقراض از داخله یا خارجه باعتبار وجوه مزبوره ممنوع است »

این ماده صریح است که اگر عوائد قند و چای و شکر در غیر مصرف راه آهن و متعلقات آن صرف شود بر خلاف قانون است و مطابق همین قانون ممنوع است یکی دیگر قانونی است که برای اجازه ساختن خطوط اصلی و مهمه مملکت در بیستم بهمن ماه ۱۳۰۴ تصویب شده است . ماده دومش میگوید :

« دولت مکلف است پس از تهیه نقشه مقدماتی برای ساختن راه آهن ترتیبی را که نافع و بصرفه نزدیک تر میدانند پس از تصویب مجلس شورای ملی بموقع اجرا بگذارد و مواد اولیه که برای ساختن راه آهن لازم است و تهیه آن در مملکت امکان دارد باید در خود ایران تهیه شود و کارخانه آهن آب کفی برای اینکار در ایران از طرف دولت ایجاد شود . اینجا هم تصریح شده است که باید کارخانه آهن آب کفی برای اینکار یعنی برای ساختن رابیل و خط آهن از طرف دولت در مملکت

تهیه و ایجاد شود ولی توضیحاتی که آقای وزیر فواید عامه در مجلس صبح دادند اینطور میسراند که این کارخانه برای اینکه ریل برای راه آهن درست کنند نیست بلکه يك کارخانه است برای ذوب آهن و چیزهای دیگر و مخصوصاً فرمودند که اگر يك کارخانه که متناسب با عملیات راه آهن باشد بخواهند تهیه نمایند آن کارخانه ورودش برای دولت

مقدور و میسر نیست بعد هم که ریل هارا تهیه کرد آن کارخانه دیگر بردرد نمیدخورد و بمصرف است و خلاصه بطور کلی اینطور رساندند که این کارخانه مخصوص راه آهن نیست و جدا است و برای ذوب آهن است در این صورت تصور میکنم تناقضی بین این ماده با آن دو ماده قانون انحصار قند و چای و ساختن خطوط اصلی مملکت هست از این جهت بنده پیشنهاد کردم که آنچه از قوانین گذشته یعنی آن دو ماده که خواندم هر قسمت و هر فرازش که متناقض با مفاد این ماده قانون باشد منسوخ است

وزیر فواید عامه -- اساس مطلب را اساساً میشود پذیرفت ولی آن اندازه نقاضی که میفرمایند بین ایندو مسئله نیست بجهت اینکه امروز که ماریل خودمان نمیسازیم برای این است که معطل نشویم و وقتان بیخود تلف نشود و الا در همین کارخانه پس از آنکه تمام شد بکمقدار از ریل هایی که باز بکار راه آهن خواهد خورد میشود ساخت و شاید هم بسازیم با اشیاء دیگر

رئیس -- رای گرفته میشود به پیشنهاد آقای یاسائی بکنفر از نمایندگان - آقای وزیر قبول کردند

وزیر فواید عامه -- بلی بنده اساساً قبول کردم (همه نمایندگان)

بعضی از نمایندگان - لازم نیست مرتضی قلیخان بیات -- بنده مخالفم با این پیشنهاد

رئیس -- بفرمائید بیات -- بطوریکه خود آقای یاسائی ماده نهم را

قرائت فرمودند در آنجا بعد از جمله ساختن راه آهن مینویسد (و احتیاجات مربوطه بان) و علاوه بر راه آهن عبارت دیگری دارد به علاوه این عبارت را خود مجلس آمده و تفسیر کرده و اجازه تاسیس کارخانه آهن ذوب کفی را در قانون دیگر بدولت داده است پس همان مجلس که آن قانون اولی را وضع کرده در مرحله ثانی هم که قانون دیگری وضع کرده این آهن ذوب کفی را هم اجازه داده است که احتیاجات دیگر راه آهن را مرتفع نماید بنا بر این بمقیده بنده مخالفی با قانون سابق ندارد و اینجا همان قانونی را که آن مجلس نوشته است ما ناپدید میکنیم و این ماده که حالا تصویب میشود با آن موادی که فرمودند هیچ تناقضی ندارد

رئیس -- آقای آقاسید یعقوب

آقاسید یعقوب -- بنده گمان نمیکم در این پیشنهاد حق داشته باشم حرف بزنم ، اگر جزو ماده است که عرض کنم
رئیس -- بفرمائید

آقاسید یعقوب -- اساساً بنده معتقد هستم که این ماده مخالف است با آن دو ماده قانونی که آقای باستانی تذکر دادند . آقای بیات توجه داشته باشید - ما باید کاملاً مواظب باشیم که دست وزراء باز نباشد و خودشان باجتهاد خودشان نگویند که چون این ماده قانون با آن ماده قانون مخالفی ندارد پس ما باید فلاًطور عمل نکنیم ، خیر این طور نباید باشد . قانون گذاری و تفسیر قانون از مختصات مجلس شورای ملی است نسخ و وضع قانون از مختصات مجلس است و این هم مسلم است حالا میآئیم سر مطلب . ما صریحاً در آن قانون گفتیم که این پول باید صرف راه آهن بشود دیگر این برای تهیه مقدمات راه آهن نیست .

(همه هم نمایندگان)

آقاسید یعقوب -- صبر کنید آقای اجازه بدهید این

اججاد کنیم که منطبق باشد بر آن قانون باید این کارخانه کارش منحصرأ ساختن لوازم راه آهن باشد در صورتیکه فعلاً این مقصود به تنهایی نیست و کارخانه آهن ذوب کفی فقط برای ریل و لوازم خط آهن نیست بلکه استفاده های دیگری هم باید مملکت از این کارخانه بکند و چیزهای دیگر را هم این کارخانه باید بسازد باین جهت است که ایشان این پیشنهاد را کردند و صحیح هم هست و قدر اقلش این است که هیچ ضرری ندارد .

رئیس -- رأی گرفته میشود

زوار -- يك مرتبه دیگر قرائت شود

(بشرح سابق قرائت شد)

رئیس -- رای میگیرم -- به پیشنهاد آقای باستانی آقایانیکه تصویب می کنند قیام فرمایند .
اغلب برخاستند

رئیس -- تصویب شد ماده چهارم مرکب از سه قسمت است -- يك قسمتی که آقای ارباب پیشنهاد کردند و رای داده شد يك قسمت هم راجع باصلاحی بود که آقای آقاسید یعقوب پیشنهاد کردند نسبت به تفتیش مالیه -- يك قسمت راجع است به پیشنهاد آقای باستانی که الان رای دادید هر سه قسمت الان قرائت میشود -- و رای جدیدی میگیرم .

(بترتیب ذیل قرائت شد)

ماده چهارم -- از وجوه عایدات انحصار قند و شکر و چای چهار میلیون و نیم تومان برای ساختن کارخانه آهن ذوب کفی اختصاص خواهد یافت که از آغاز سال ۱۳۰۶ در ظرف پنجسال بمصرف خواهد رسید و متوقف بر عملیات راه آهن نخواهد بود .

شریعت زاده -- بنده تقاضای تجزیه میکنم نسبت به پیشنهاد آقای ارباب .

رئیس -- تجزیه شده و رای گرفته شده است .

(مجدداً ماده چهارم بشرح ذیل خوانده شد)

ماده چهارم -- از وجوه انحصار قند و شکر و چای چهار میلیون و نیم تومان برای ساختن کارخانه آهن ذوب کفی اختصاص خواهد یافت که از آغاز سال ۱۳۰۶ در ظرف پنجسال بمصرف خواهد رسید -- و متوقف بر عملیات راه آهن نخواهد بود .

تبصره اول -- تحصیل اعتبار بمصرف برای هر يك از سنوات مذکوره بموجب لایحه علیحده خواهد بود که تقدیم و بعد از تصویب مجلس شورای ملی اجرا خواهد شد

تبصره دوم -- کلیه مصارفی که برای کارخانه ذوب آهن مذکوره بمصرف خواهد رسید در تحت تفتیش مالیه خواهد بود
تبصره سوم -- هر قسمت از ماده دوم قانون بیستم من ۱۳۰۴ و همچنین ماده نهم قانون نهم خرداد ۱۳۰۴ که با مفاد این ماده مناقض باشد منسوخ است
رئیس -- آقای احتشام زاده باین پیشنهاد شما نمیشود

رای گرفت چون مجلس رای داده رأی میگیرم باین ماده بترتیبی که قرائت شد آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند (عده کثیری قیام نمودند)

رئیس -- تصویب شد -- (خطاب به آقای احتشام زاده) اگر بخواهید ماده دیگری پیشنهاد نمائید -- منافی نیست -- ماده الحاقیه پیشنهاد حاج شیخ بیات .. بکنفر از نمایندگان -- ماده پنجم چه شد ؟

رئیس -- ماده پنجم میباید برای آخر

(ماده الحاقیه پیشنهاد آقای بیات بمضمون ذیل قرائت شد)

ماده الحاقیه -- هر يك از وزراء و عمال دولت که بر خلاف مقررات این قانون اقدام و یا امر با اقدام مزبور نماید بانفصال دائم از خدمات دولتی محکوم خواهند شد مجازات مزبور با مجازاتهای دیگری که در حدود قانون مجازات ممکن است مورد حکم واقع شود منافی نخواهد بود -- شریعت زاده -- بیات -- محمدعلی نظام مافی

(همه هم نمایندگان)

رئیس -- آقای شریعت زاده --

شریعت زاده -- مثل این است که يك چیز نازه
بعرض آقایان رسیده باشد و البته همینطور هم هست زیرا
که هیچ وقت قوانین این مملکت متضمن يك جزائی برای متخلفین
نبوده است این مطلب يك مطلب حساسی و مهمی است که باید در
قانون قید شود و تصور میکنم که اگر این قانون متضمن
يك جزائی برای متخلفین نباشد راه سوء استعمال آن
باز میشود -- از این نقطه نظر بنده فکر خودم را که با
حسن عقیده است و انتظار دارم که آقایان هم موافقت
بفرمایند بعرض رساندم و هیچ هم تعجب نکنند خیلی از
مواد و قوانینی که طرف علاقه مملکت است باید متضمن
جزا باشد و این مطلب بخصوص باید در رعایت شود
یعنی در قانون مجازات متخلفین معین شود -- در قانون
جزای عمومی که بتصویب کمیسیون قوانین عدلیه رسید و
خود بنده هم آنجا بودم بالصراحه مجازاتی برای این قبیل
امور معین نشده از این نقطه نظر بنده این پیشنهاد را کردم
و استدعا میکنم آقایان هم با يك دقتی توجه بفرمایند و
باین پیشنهاد رای بدهند .

زوار -- يك مرتبه هم قرائت شود
(مجدداً قرائت شد)

وزیر داخله -- بنده اساساً منتظر نبودم که آقای
شریعت زاده این پیشنهاد را بفرمایند -- برای اینکه هر
قانونی که از مجلس شورای ملی بگذرد يك ماده هم در آن
قانون راجع به متخلفین آن نوشته شود و مجازاتی تعیین
شود این دلیل بر این است که آن قوانین دیگری که
وضع شده است اعتبار ندارد در صورتیکه بموجب قوانینی
که از مجلس شورای ملی گذشته است (و امروز هم باعتبار
خود باقی است و مورد اجرا هم هست) هرگاه يك وزیر
یا يك رئیس اداره و هكذا کلیه مأمورین دولتی اگر تخلف
از یکی از چیزهاییکه قانون رعایت آنرا اجباب میکنند
نمایند برایشان يك مجازات سخت و شدیدی معین شده ...

شریعت زاده -- اینطور نیست

حاکمه وزراء متضمن این قبیل مجازاتها نیست اصول و
بعبارة آخری پرسودر محاکمه وزراء در قانون مجلس معین
میکند ربطی بمجازات ندارد

رئیس -- آقای وزیر داخله

وزیر داخله -- در قانون مجازات عمومی معین نشده
است که اگر يك وزیر در قانون انحصار برخلاف رفتار
کرد چطور باید بشود. ولی بطور کلی در قانون مجازات
نوشته است (قانون حاضر است ملاحظه بفرمائید) که
اگر يك وزیر برخلاف وظایف خودش و برخلاف قانون
عمل کند مجازات خواهد شد و اگر بقانون ملاحظه کنید
این مطلب را خواهید دید.

رئیس -- رأی گرفته میشود به پیشنهاد آقای شریعت زاده
آقایان موافقین قیام فرمایند

(معدودی برخاستند)

رئیس -- تصویب نشد. ماده الحاقیه دیگر

(بمضمون ذیل قرائت شد)

امضا کنندگان پیشنهاد میمائیم که ماده ذیل بعنوان
ماده الحاقیه بلاوجه راه آهن علاوه شود:

ماده الحاقیه -- دولت مکلف است که وسایل نقشه
برداري و مقدمات احداث خط راه آهن را از یکی از
بنادر خلیج ناطهران در ظرف دو سال اول بعد از تصویب
این قانون و هر ساله نقشه سایر خطوط اصلی راه آهن
ایران را با رعایت اهمیت تهیه و برای تصویب بمجلس
شورای ملی تقدیم نماید .

ضیاء -- کازرونی -- عصر انقلاب -- امام جمعه شیراز
-- محقق شیرازی -- مدرس -- حائری زاده

رئیس -- آقای ضیاء

آقای سعید ابراهیم ضیاء -- در اینخصوص بنده توضیح
زیادی لازم نمیدانم که بعرض نمایندگان محترم برسانم .
آقایان نمایندگان عموماً متوجه احتیاجات مملکت هستند

هیئت محترم دولت هم کاملاً توجه باحتیاجات مملکت دارند
راه آهن برای تمام مملکت است و قسمتهائی که از راه
آهن دور مینمایند ممکن است بایر شوند یا اینکه محصولات
آنها آنطوریکه باید و شاید بنام دنیا نرسد به نتیجه ممکن
است خسارات زیادی متوجه نواحی که دور از راه خط
آهن است بشود. از طرف دیگر معلوم است که دولت
باندازه استعداد مالی که دارد تهیه خط آهن را از عمره
نابندرجز را دیده و تمام مردم ایران منتظرند که
احتیاجاتشان بوسیله خط آهن رفع شود. امضا کنندگان
پیشنهاد کرده اند بعد از دو سال از تاریخ تصویب این قانون
موجبات نقشه برداری و تهیه وسائل استعداد خط راه
آهن را از یکی از بنادر خلیج فارس که صلاح میدانند
و مصلحت و صرفه مملکت است نقشه برداری کنند و
همچنین هر ساله نقشه یکی از خطوط اصلی را تهیه کنند
و تقدیم مجلس شورای ملی نمایند و مجلس هم تصویب مینماید
و همینقدر که استعداد دولت اجازه بدهد در مقام احداث
سایر خطوط اصلی هم برآیند و گمان میکنم قبول این ماده
الحاقیه يك عنایت و توجه خاصی باهالی اطراف مملکت
است و بعلاوه تخمیلی هم بدولت نخواهد بود.

رئیس -- آقای دشتی

وزیر فواید عامه -- بکدمه دیگر مقرر فرمائید
پیشنهاد را بخوانند

رئیس -- بعد از فرمایشات آقای دشتی قرائت میشود

دشتی -- عرض کنم: این ماده برای اسکات اشخاصی
که در شیراز و اصفهان آمده اند به تلگرافخانه خوبست
ولی از نقطه نظر عمل بهیچوجه فایده ندارد برای اینکه
مطابق حساسی که آقای وزیر فواید عامه کردند در مدت
ده سال این پول جمع آوری میشود و این پول فقط وافی
است که همین خط آهن دائر شود، اگر بخواید نقشه
برای تمام مملکت بکشید اصلاً محل ندارد و علاوه بر این
فقط در سال صد هزار تومان دویت هزار تومان باید صرف

نقشه برداری شود و بکنخرج بيمصرفی است و اصلاً عملی نیست و فقط بکچیزی است برای اسکات آقایی که در تلگرافخانه هستند. از قضا امروز بنده هم يك تلگراف از بوشهر داشتم که تلگراف کرده اند راه آهن را از بوشهر بکشند البته وظیفه هر وکیل هست مصالح خصوصی محل انتخاب خود را در نظر داشته باشد ولی يك وظیفه مقدم تر و واجب تر از او هست که با وسیله بایستی منافع کلیه مملکت را در نظر بگیرد و انجام دهد وقتی نباشد در ایران بیکخط آهن کشیده شود باید دید کدام خط از نقطه نظر منافع اوضاع سیاسی و اقتصادی مملکت انبساط است و الا اگر بنا باشد که بگوئیم داد و بیداد میکنند خیلی بد و برخلاف مصالح مملکت است

رئیس -- پیشنهاد دیگری هم شده است که مفاد آن پیشنهاد هم مربوط به پیشنهاد اولی است آنرا هم قرائت می کنیم بعد تکلیفش در ثانی معلوم می شود (بشرح ذیل قرائت شد)

ماده الحاقیه ذیل را پیشنهاد میکنیم

ماده الحاقیه - دولت مکلف است پس از تصویب این قانون در ظرف دو سال سایر خطوط اصلی راه آهن ایران را بوسیله متخصصین فنی نقشه برداری نموده و با رعایت اهمیت هر يك متدرجاً برای تصویب تقدیم مجلس شورای نمایانند شیروانی - محمد ولی میرزا - میر ممتاز - محمود رضا - معتمد التولیه

رئیس - چون این پیشنهاد جامع تر است اول باید تکلیف این پیشنهاد معلوم شود بعد پیشنهاد اولی آقای شیروانی شیروانی - چون این پیشنهاد را وقتی که بنده از خارج بکمک آقاییان رفقا تهیه میکردم با آقایان وزراء هم در این باب مشورت کردم و موافقت هم فرمودند و دلایلی که آقای دشتی آوردند تصور میکنم يك قدری ضعیف بود اولاً مطابق مذاکراتی که با متخصص نقشه برداری شده نقشه که فعلاً در نظر است که میخواهند

میکنند و برای تصویب هم بمجلس شورای ملی میفرستند بنده تصور نمیکنم که هیچ ضرری داشته باشد واستدعا میکنم آقای دشتی هم موافقت بفرمایند

رئیس - آقای وزیر فواید عامه

وزیر فواید عامه - سایر خطوط آهن ایران را دولت بطور الایم فالایم در نظر گرفته است و روی نقشه که متخصص کشیده اگر ملاحظه کنید يك خطی طرف آذربایجان کشیده يك خطی طرف خراسان کشیده که بعد از آنکه از این خط فارغ شدند بخطوط دیگر بپردازند حالا بعد از ششماه یا دو سال یا سه سال این را بنده نمیتوانم قول بدهم ولی میتوانم بگویم که نقشه این خط که تمام شد این متخصص بپردازد بنقشه خطوط دیگر مملکت و بروند سر آن خط انشاء الله اگر فرصت باشد و وسایل در دست باشد البته این کار را میکنند البته این متخصصین اینجا که کارشان تمام شد متخصصند و اجیر هم هستند میروند در خط دیگر کار میکنند و تصور نمیکنم بیش از سه سال هم طول بکشد

شیروانی - در ماده الحاقیه دو سال سه سال بشود

رئیس - سه سال؟

شیروانی - بی

ضیاء -- ما هم موافقت میکنیم با همین پیشنهاد بیکه هیئت دولت قبول کردند

رئیس -- این ماده الحاقیه ماده پنجم میشود رای میگیریم

یاسائی - بگمترتبه دیگر قرائت شود (مجدداً قرائت شد)

رئیس -- رای میگیریم

دشتی -- بنده پیشنهاد دارم اجازه میفرمائید

رئیس -- راجع بچه

دشتی - راجع باصلاح ماده الحاقیه.

رئیس -- پیشنهادی رسیده قرائت میشود.

(مضمون ذیل خوانده شد)

بنده ماده الحاقیه را بطریق ذیل اصلاح و پیشنهاد میکنم ماده - بلافاصله پس از اتمام نقشه راه مزبور دولت مکلف است بوسیله متخصصین نقشه خطوط دیگر راه آهن ایران را با رعایت الایم فالایم تهیه و برای تصویب بمجلس شورای ملی پیشنهاد نماید.

(احتشام زاده)

رئیس -- آقای احتشام زاده

احتشام زاده -- بطوریکه آقای وزیر فواید عامه توضیح دادند متخصصینی که استخدام شده اند اول باید نقشه این راه را تهیه کنند و پس از آنکه از تهیه نقشه این راه فراغت حاصل کردند يك مدتی از کمترانتهان باقی است و ما هم احتیاج داریم خطوط دیگری را در آتیه با تهیه وسایل بکشیم و البته برای قسمت راه آهن باید قبلاً نقشه آن تهیه شود. باین جهت بنده پیشنهاد کردم پس از آنکه متخصصین از ترسیم نقشه این راه فراغت حاصل کردند با رعایت الایم فالایم بلافاصله خطوط دیگر راه آهن ایران را بترتیب نقشه برداری نمایند و تقدیم مجلس کنند.

رئیس -- آقای آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب -- من توجه میدهم آقای احتشام زاده

را باینکه در ماده الحاقیه که ما پیشنهاد کردیم مخصوصاً مدتی را معین کردیم که در ظرف سه سال دولت مکلف باشد در تمام جنوب و شمال و شرق و غرب نقشه بکشد و از بیابانی که آقای وزیر فواید عامه با آقای معاون صبح فرمودند در عرض چهار ماه باش ماه متخصصین نقشه این راه را تمام میکنند و ما آمدم و ظرف مدت قرار دادیم که در ظرف سه سال این را تمام کنند.

حالا شما بیایید وقت غیر معینی را اینجا تعیین میکنید چه داعی داریم بعد از اینکه ما دولت را مکلف کردیم در واقع این يك فشاری است بدولت که حتماً در ظرف سه سال اینکار را تمام کرده باشد. از آنطرف آقای دشتی يك چیزی فرمودند. آقا اگر دیشب بودید در تلگرافخانه، میدید که اهالی جنوب چه فشار هائی میآوردند. حالا ولو اینکه میدانیم دولت اینقدر پول ندارد ولی باید مردم را امیدوار کرد و خیالشان را راحت کرد نه اینکه مملکت را انقلاب کنیم. باید بگوئیم ما دولت را مکلف کردیم. شما که موافق الدوله اید اما بنده که مخالفم میگویم دولت مکلف است در عرض سه سال نقشه تمام ایران را بردارد. این چه ضرری دارد؟

رئیس -- آقای وزیر چه میفرمایند؟

وزیر فواید عامه -- این پیشنهادها هر دواش، اولی دومی به عقیده بنده صحیح است هر کدام را مجلس قبول کند. بنده نمیتوانم تشخیص بدهم (خنده نمایندگان)

رئیس -- رای میگیریم به پیشنهاد آقای احتشام زاده آقایانیکه تصویب میکنند قیام بفرمایند (عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس -- تصویب نشد. پیشنهاد آقای دشتی (باین ترتیب خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم ماده الحاقیه اضافه بشود در صورتیکه مستلزم مخارج جدیدی نباشد. دشتی

رئیس -- بفرمائید

دشتی -- يك ضرب المثلی است که میگویند یا يك اگر میشود باریس را در بطری جایی داد، آقای شیروانی اظهار فرمودند چه ضرر دارد؟ مهندس ما بیکار میباشد و ما باید بی جهت پول بدهیم، اگر این طور باشد بنده هم تصدیق میکنم ضرر ندارد. فرض بفرمائید مهندسین ما بعد از پنج

رئیس -- تصویب شد.

شیروانی -- بنده با پیشنهاد آقای دشتی مخالفم

رئیس -- بفرمائید

شیروانی -- با آن فرمایشی که آقای وزیر فرمودند که اساساً خطوط اصلی معین شده است و این مستخدمین هم استخدام شده اند برای اینکه آن خطوط اصلی را نقشه برداری کنند. بنده تصور میکنم يك خرج مسلم ثابت باشد این خرج را ممکن است در ظرف یکسال کرد ممکن است در ظرف چهل سال هم کرد که دو نفر متخصص نقشه برداری اسباب و لوازم خود را بردارند بروند در این مملکت یواش یواش.

افسر -- پیاده

شیروانی -- بلی بفرمائید آقا پیاده هم بروند نقشه برداری کنند ولی نسبت بمدت يك حقوقی تعلق خواهد گرفت باین نقشه برداری. همین خرج را ممکن است در ظرف یکسال کرد و همان نقشه را که آن دو نفر در ظرف چهل سال بردارند بدست چند دسته از متخصصین دیگر یکساله برداشته شود، ما يك خطوط اصلی را در نظر گرفته ایم و دولت هم معین کرده است بطوریکه فرمودند متخصص فعلی هم موافقت کرده است یعنی گفته است در درجه اول این خط که امروز مورد تصویب مجلس است ساخته شود و بعد ها باید این خطوط اصلی هم حتماً نقشه اش برداشته شود ولو مستلزم خرج زیادی باشد مجلس هست و دولت می آید اجازه خرج آنرا میگیرد

عده از نمایندگان -- صحیح است

رئیس -- رای بگیریم باین پیشنهاد؟

دشتی -- بلی. رد بشود چه اهمیت دارد.

رئیس -- آقایانی که این پیشنهاد را تصویب میکنند

قیام بفرمایند

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس -- تصویب نشد. آقای محقق پیشنهاد جناب عالی خوانده شود بعد از گذشتن این ماده؟

محقق -- نظر بنده نامین شد.

رئیس -- پیشنهاد آقای محمد ولی میرزا چطور؟

محمد ولی میرزا -- نامین شده است، مسترد میکنم

رئیس -- ماده الحاقیه دیگر.

(بمضمون ذیل خوانده شد)

ماده الحاقیه ذیل پیشنهاد میشود:

ماده الحاقیه -- اعلان مناقصه باید در تمام

مالکی که کارخانه جات تهیه لوازم ساختمان

راه آهن دارند بوسیله سفارتخانههای ایران در جرائد محلی

منتشر شود مدت مناقصه نباید کمتر از شش ماه بوده

باشد و حقوق کمیسیون که در موقع خرید لوازم راه آهن

معمولاً منظور میشود باید ضمیمه سرمایه اختصاصی

راه آهن بشود. شیروانی -- رضا (رفیع) -- محمود رضا --

حسن اسفندیاری

رئیس -- آقای شیروانی

شیروانی -- اگرچه نظیر این پیشنهاد را آقای رفیع

فرموده بودند و توضیح کافی هم داده شده است ولی بنده

هم چند کلمه اضافه میکنم شاه مایل است که راه آهن کشیده شود

و خیلی هم عجله دارند. مجلس هم همینطور این میل را

دارد و میخواهد راه آهن کشیده شود دولت هم این

عقیده را دارد و میخواهد هر چه زودتر کشیده شود

ملت و مملکت هم همه انتظار این موهبت عظمی را دارند مخصوصاً

آقای وزیر وطن پرست فواید عامه هم مایلند که در وزارت ایشان

این افتخار را ایشان ببرند و حقاً هم این افتخار حق ایشان که

در این راه يك قربانی بزرگی داده اند و فامیل ایشان است

اما آقایان البته میتوانند فرض کنند که يك اشخاصی

با دسته جانی از خارج و داخل (چه میریزند توی مملکت

نیابدولی اصولاً معمول است در تمام کارخانجات و مؤسسات اروپائی حتی در بودجه و جمع و خرج و محاسبه شان يك وجهی بعنوان حق الزحمه حق دلالتی با حق کمیسیون هر اسمی رویش بگذارید که مشروع هم هست.

یک نفر از نمایندگان - دزدیست

شیروانی - خیر این موضوع در تمام دنیا معمول است و این يك حقی است برای آنکسی که سر معامله را بهم می آورد - حالا این يك خیالی است اگر ممکن باشد يك همچو وجهی بطور حق دلالتی و حق الزحمه داده شود بآنکسی که سر معامله را بهم می آورد آنچه باید مال ملت باشد و سرمایه اصلی یعنی همان پولیکه راه آهن را ایجاد میکند اضافه شود لهذا بنده این پیشنهاد را کردم و امید ورم آقایان هم موافقت فرمایند.

رئیس - آقای بیات

مرتضی قلیخان (بیات) - بنده موافقم

رئیس - آقای رفیع

رفیع - بنده هم موافقم -

رئیس - آقای بامداد

بامداد - موافقم

رئیس - مخالفی ندارد؟

(گفتند خیر)

رئیس - آقای وزیر معارف .

وزیر معارف - بعقیده بنده این پیشنهاد باید توضیح

شود اگر نماینده دولت ایران بخواهد حق کمیسیون بگیرد حق پیشنهاد کنندگان است ولی يك دلالتی که واسطه است بین دولت ایران و کارخانه او اگر بخواهد حق کمیسیون بگیرد او که جزء مستخدمین ایران نیست بنا بر این عبارت مجمل است و باید اصلاح شود .

رئیس - يك اصلاحی هم از طرف آقای احتشام زاده

ما و چه در اینجا هستند) منتظر و منتزه اینچنین فرصتها هستند که يك همچو موقعی پیش بیاید و یکسالی شش میلیونی در بست پیدا شود و اطراف این پول که تمام مملکت از شخص اول پادشاه تا آخرین فرد مملکت مایلند بتوسط آن راه آهن کشیده شود در اطراف آن يك استفاده هائی بنمایند ماباید راه این استفاده را ببندیم اینطوریکه بنده صبح بنظر آمد سه مدخل برای این دخل بنده فکر کردم که ممکن است وجود داشته باشد یکی طرز گذاشتن مناقصه ممکن است چند تا اعلان خطی مثلاً درب مسجد شاه و نوي خیابان لاله زار چسبیده شود و بگویند مناقصه گذاشتیم یا اینکه در یکی از روزنامه های محلی خودمان هم که شاید چهارنشان باروبا می رود اعلان کنند ولی این مناقصه نیست باید رقابت تمام کارخانجات و سرمایه داران دنیا را در مقابل هم دیگر ایجاد نمائیم این راهش نیست راهش این است که ما بوسیله نمایندگان خودمان عملاً درجرايد هر مملکتی که در آنجا لوازم راه آهن را می سازند اعلان کنیم در تمام دنیا تمام کارخانجات بفهمند که ما میخواهیم مناقصه يك لوازم و وسائلی برای راه آهن خریداری کنیم يك راه دیگر مدت مناقصه است يكوقت ما می بینیم فلان کمپانی بلژیکی که از تمام کمپانی ها ارزانتر ممکن است لوازم راه آهن ما بفروشد دوازده ساعت بعد پیشنهادش میرسد و میگویند متأسفانه دوازده ساعت قبل از این در پاکتها باز شد و وقتش گذشت هر چه میگوید آقا این يك میلیون تفاوت دارد می گویند نه وقتش گذشته مملکت ما حالا هم که وسایل نقلیه ندارد و راهش دور است و با دنیا دست نداریم باید مدت را بقدری زیاد کنیم که دیگر مطمئن باشیم در ظرف آمدت همه جا این اعلان منتشر شد و همه فهمیده اند البته اگر آمدت منقضی شده ما نباید دیگر ترتیب اثر به پیشنهاد بدیم این است که بنده پیشنهاد کردم و يك عده از آقایان هم موافقت کردند که مدتش ششماه باشد يك چیز دیگر هم اینجا هست که البته امید واریم پیش

راجع باینجا شده است قرائت میشود .

(بشرح ذیل قرائت شد)

بنده پیشنهاد میکنم در ماده الحاقیه بعد از عبارت ششماه نوشته شود (پس از انتشار اعلان)

رئیس - آقای احتشام زاده .

احتشام زاده - در این ماده ابتدای مدت ششماه

معین شده لهذا بنده خواستم معین شود : از روز انتشار اعلان ...

شیروانی - صحیح است قبول میکنم ولی بطوریکه

عبارت خراب نشود

رئیس - ماده الحاقیه قرائت میشود .

(اینطور خوانده شد)

ماده الحاقیه - اعلان مناقصه باید در تمام ممالکی که کارخانجات تهیه لوازم ساختمان راه آهن دارند بوسیله سفارتخانه های ایران در جراید محلی منتشر شود مدت مناقصه نباید کمتر از شش ماه پس از انتشار اعلان بوده باشد و حقوق کمیسیونیکه در موقع خرید لوازم راه آهن معمولاً منظور میشود باید ضمیمه سرمایه اختصاصی راه آهن بشود .

رئیس - رای گرفته میشود باین ماده که ماده

شش میشود آقایانیکه تصویب میکنند قیام فرمایند .

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد . پیشنهاد آقای اعتبار

اعتبار - دیگر مورد ندارد مسترد میکنم .

رئیس - ماده هفت قرائت میشود

(اینطور قرائت شد)

ماده هفتم - وزارتین فوائد عامه و مالیه مأمور

اجرای این قانون میباشند

رئیس - مخالفی ندارد ؟

(گفتند خیر)

رئیس - پیشنهادی از طرف آقای شیروانی رسیده است قرائت میشود .

(بشرح ذیل قرائت شد)

ماده هفتم بطریق ذیل پیشنهاد میشود .

وزارتین فوائد عامه و مالیه هر يك در حدود وظایف و اختیارات خود مأمور اجرای این قانون میباشند

رئیس - مخالفی ندارد ؟

(گفتند خیر)

رئیس - رأی میکنیم باینجا آقایانیکه موافقت قیام فرمایند .

(اکثر قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد .

شریعت زاده - يك ماده الحاقیه هم بنده و يك عده دیگر از آقایان پیشنهاد کرده بودیم

رئیس - در آن پیشنهاد چوب اسمی از اشخاص برده شده بود مجلس که رای داد ممکن است آن اشخاص معذور باشند و نتوانند قبول کنند و برای حیثیت مجلس خوب نیست گمان میکنم صرف نظر فرمائید بهتر است .

شریعت زاده - بسیار خوب

رئیس - شور در کلیات است . مخالفی ندارد ؟

آقای آقا سید یعقوب - بنده مخالفم .

رئیس - فرمائید .

آقا سید یعقوب - لایحه راه آهن با این موادیکه

در مجلس اصلاح شد گذشت و امیدوارم انشاءالله این لایحه راه آهن بطوریکه بنده تصور کردم نباشد و با همان نظر پاکی باشد که آقایان موافقین در نظر گرفته اند ولیکن بنده ناچارم عرایض خودم را عرض کنم و متوجه باشم باینکه چه ترتیبی خواهد شد اول مخالفت بنده با این لایحه این بود که تقاضا کردم خواهش کردم

الناس کردیم که این لایحه بقید دوفوریت نباشد و بفوریت در مجلس نباید يك مسئله که تقریباً شصت سال است در ایران محل صحبت واقع شده است بنده به بعضی از تواریخ مراجعه میکنم میبینم از زمانی که میرزا ملکم خان در اینجا مشغول اینمطالب بوده است مسئله کشیدن راه آهن از رشت بطهران و همچنین از عمره بحرم آباد و بروجرد از آشارنجیکه ابراف گرفتار يك چنگاهای خونینی بوده است این صحبت ها در بین بود يك جنک بین المللی واقع شد و حقیقه يك حکومت دموکراسی در دنیا واقع شد و آن چنگال خولین از میان رفت معذک بنظر بنده نظریات سابقه هنوز در بین هست نظر بنده در این راه این بود که این راه آهن بکطوری باشد که دو دربارا بهم وصل کند و بطور آزاد تجارت ما از بحر خزر بدریای خلیج فارس و بحر عمان متصل باشد بدیختانه آن چیزی که امروز در اینجا صحبت شد و آقای مدرس هم بیان کردند که در يك مبداء آن خوروموسی یا عمره بود بنده که زفته ام بالاخره آن راه متصل نشد بانجائی که ما عقیده داشتیم. عقیده بنده این بود که این راه بکطرف او چاه بهار یا بندرعباس باشد که سریعاً و بدون دغدغه خاطر این راه متصل بدریای آزاد باشد و در خلیج گرفتار نباشد نشد و باز دو مرتبه برفته است در عمره یا خوروموسی که بعد برویم و بندر در آنجا بسازیم باز هم من امیدوارم که تمام آقایان موفق شوند و این خیالات بنده خیالات واهی باشد و در آنجا هم آزاد باشیم. مسئله دیگر این است که خود آقایان وزراء و آقایان نمایندگان اطلاع دارند که جنوب ایران که يك قطعه معظم بلکه میتوانم عرض کنم نصف ایران است بکلی از آثار تمدن دور هستند در مرکز هم توجیهی بجنوب نمیشود آثار تمدن و آثار زرقی در جنوب نیست حتی در مسئله راه شوسه آقای وزیر فوائد عامه اینجا هستند سؤال کنید. این همه مخارجی که شما در شمال کردید در غرب کردید چند يك این مخارج را در جنوب کردید

راه از شیراز ناصهان از شیراز ببوشهر از بوشهر به بهبهان تمام این راهها همانهایی است که هزار سال قبل از این بوده است و دولت ابتدا توجیهی باینها نکرده است هر چه هم فریاد میزنیم میگویند بودجه کم است. چه شده است که برای طرف جنوب کم است ولی برای جاهای دیگر کم نیست؟ آقای دشتی میفرمایند بوحدهت ملی ضرر میخورد! بوحدهت ملی ضرر میخورد که تمام منافع جنوب باید اینجا مصرف شود و جنوب بی بهره بماند؟ بنده وحدهت ملی را در این میدانم که منافع مرکز نسبت بنام ولایات علی السویه باشد. ابتدا در جنوب کاری نکرده اند از این کلان موریس تحقیق کنید و به بینید راههای جنوب چه حالی دارد در قصبات و دهات و شهرهای فارس راه خوب هیچ نیست از تبریز بشیراز از اصطهبانات بشیراز ابتدا راه نیست حالا هم که صحبت راه آهن میشود ابتدا اسمی از جنوب نیست. بیانی آقای شیروانی و آقای مدرس فرمودند و بنده هم بسهم خودم عریضی کردم و قبول نشد. ماده چهارم این لایحه ماده ای بود که نه کرور تخصیص داده شده بود برای ذوب آهن و گذشت در صورتیکه بکنفر از آقایان نمایندگان که خیلی مطلع بود بطور تحقیق بیان کرد (با آقایان وزراء هم عرض کردم) که این يك کار بیفایده است که يك پولی که برای يك مصرف بخصوصی است مایبائیم و بمصرف آهن ذوب کنی که شاید صد يك پولش هم گیرمان نیآید برسانیم مگر اینکه ما اجازه بدهیم برای ذوب آهن اعلان مناقصه کنند و بدینا اطلاع بدهند که کمپانیها بیابند و این کارخانه را در اینجا ایجاد کنند والا مابقوه خودمان باین سرمایه قلیل نمیتوانیم این کار را بکنیم این است که این لایحه مشتمل باین نقائص است که عرض شد و از جهة اشمال باین نقائص بنده مخالفم و رأی نمیدم

جی از نمایندگان - مذاکرات کافی است
شیروانی - بنده راجع برای عرض داشتم.
رئیس - بفرمائید

شیروانی - عرض میکنم صبح در موقعیکه پیشنهاد آقای مدرس مطرح شد اینجا يك اظهاراتی شد که باید تذکر داده شود که بعد از پیشنهاد آقای نوبخت تصریح شد که محل شروع راه خوروموسی است و در برانتر گذاشته میشود (عمره) اینجا مجلس رای داده است و آن مذاکرانی که در اطراف این قضیه شده است در رای مجلس تأثیری نخواهد داشت.

رئیس - خوروموسی بود و در بین الهالین عمره نوشته شده بود آقای وزیر فوائد عامه ابراد کردند عمره از بین الهالین بیرون آمد و همینطور هم رای گرفتیم پیشنهاد شده بود با ورقه رای گرفته شود رأی میگیریم آقایانی که موافقتند اوراق سفید میدهند.

(اخذ و شماره آراء بعمل آمده هشتاد و نه ورقه سفید تعداد شد)

اسامی موافقین - آقایان شیخ علی دشتی - میرزا حسین خان دادگر - کی استوان - احتشامزاده - میرزا علیخان خطیبی - محمود رضا - دکتر سنک - میرزا حسنعلیخان فرمند - میرزا سید علی - مرتضی قلیخان بیات - امیر حسینخان ابلخانی - میرزا سید احمد بهبهانی - میرزا سید مهدی (معتمد التولیه) - میرزا هاشم آشتیانی - میرزا محمد تقی بهار - آوانس خان مساعد - حاجی شیخ عبد الرحمن صالحی - حاجی میرزا مرتضی - ثقة الاسلام روجردی - شیخ الاسلام ملایری - حاج اسدالله زوار - میرزا ابراهیم امام جمعه اهر - ابوالحسن خان ثقة الاسلامی - حاج سید عبدالعلی طباطبائی دیبا عباس میرزا فرمانفرمایان - هاشم آقا ملک مدنی - میرزا حسینخان جلالی - سید زین العابدین فومنی - شریعت زاده - میرزا محمدعلی خان نظام مافی - محمد علی میرزا دولتشاهی - حاج آقا رضا رفیع - میرزا عبدالله خان وثوق - میرزا حسن خان اسفندیاری - حاج علی اکبر امین - سید حسین آقایان - میرزا عبدالله باسائی - میرزا

علی خان حیدری - میرزا سید احمد خان اعتبار - میرزا عبدالباقی - بنی سلیمان - لطف الله خان لبقوانی - میرزا علی حقنوبیس - آقا زاده سبزواری - محمد آخوند - ملک ابرج پور نیمور - افسر - سلطان محمد خان عامری آقارضا مهدوی - اعظمی - محمد تقیخان اسعد - میرزا حسین خان وزیری - مفتی - عطاء الله خان پالیزی - معظمی و کبلی طباطبائی - سهراب خان ساکینیان - کیخسرو شاهرخ - اسکندر خان مقدم - آقای امیر اسدالله خان عامری - میرزا یوسف خان عدل - میرزا حسن خان ابراهیمی - میرزا عبدالحسین - ملک آرائی - دکتر رفیع خان امین - نصرت الله خان اسکندری - نوبخت - میرزا ربیع خان جهانشاهی - دکتر لقمان - آقا علی زارع - سید جواد محقق - ذوالقدر - فرهمند - حیدر قلی میرزا حشمتی - دیوان بیکی - فهمی - دکتر هادی طاهری سید ابراهیم ضیاء - سید کاظم بزدی - میرزا اسمعیل خان نجومی - افشار - زعیم - میر ممتاز - نگهبان - محمد ولی میرزا - ثابت - فرشی - حائری زاده - حاج آقا اسمعیل عراقی

رئیس - عده حضار ۹۴ تا ۸۹ رای تصویب شد. ماده دوم که بریشب رای داده شد يك اصلاح عبارتی لازم دارد ، لفظ (خرید) در دو جا باید نوشته شود در يك جا نوشته شده . باید اضافه شود . ماده قرائت میشود .

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده دوم - بدولت اجازه داده میشود که لوازم ساختن راه آهن مزبور . . . .

رئیس - باید خرید لوازم نوشته شود

(بقیه ماده نیز بقراردیل خوانده شد)

و خرید مصالح راجعه بآن را اعم از اینکه در داخله یا خارجه باید تهیه شود پس از اعلان مناقصه مطابق قانون محاسبات عمومی بتوسط شرکت های ساختمانی خارجه یا داخله که شرایط آنها بیشتر مقرون بصرفه و صلاح

درجه اول بعد از لایحه راه آهن جزو دستور شود.

رئیس - آقای اعتبار

اعتبار - کبر چه آقایان خسته اند ولی این مسئله

بک ماده واحد است و تقریباً دوست قلم مستمری وراثت اعضا پست و تلگراف است. استدعا میکنم آقایان موافقت بفرمایند مطرح شود

رئیس - مخالفی ندارد؟

بعضی از نمایندگان - جلسه دیگر

رئیس - آقای دشتی

دشتی - عرض میکنم بنده مخالف نیستم که این لایحه جزو دستور شود ولی نظر باینکه فعلاً آقایان وکلاء فوق العاده کار کرده اند و خسته هستند لهذا بنده پیشنهاد میکنم جلسه ختم شود و در جلسه آتی جزو دستور شود

رئیس - رای میکنیم به پیشنهاد آقای اعتبار آقایان

موافقین قیام فرمایند

(عده قلیلی قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد. جلسه ختم میشود جلسه

آتی روز یکشنبه سه ساعت قبل از ظهر دستور اولاً پیشنهاد آقای اعتبار ثانیاً اشیاء تجملی و بعد لایحه بانک

(مجلس سه ربع ساعت از شب گذشته ختم شد)

مملکت باید بعمل آورد.

رئیس - مطلب واضح شد. زردید ندارد؟

نمایندگان - صحیح است.

رئیس - چون در ماده پیشنهادی لفظ خرید بود ولی در موقع رای اشتباه شده بود حذف شد خبر کمیسیون عرایض قرائت میشود.

(شرح ذیل قرائت شد)

آقای حشمتی نماینده مجرم از مقام منبع ریاست مجلس شورای ملی بواسطه کسالت مزاج و شدت مرض کلیه بر حسب تجویز اطباء و معالجات قضای چهار ماه مرخصی عوده اند که برای معالجه با اروپا بروند کمیسیون مرخصی با سه ماه مرخصی ایشان از تاریخ ۱۲ اسفند موافقت نموده و اینک خبر آرا تقدیم مینماید

رئیس - آقایان که مرخصی سه ماهه آقای حشمتی را تصویب میکنند قیام فرمایند.

(اغلب برخاستند)

رئیس - تصویب شد. پیشنهاد آقای اعتبار

(اینطور خوانده شد)

پیشنهاد میکنم خبر نمره ۳۷ کمیسیون بودجه راجع مستمریات اعضا قدیمی وزارت پست و تلگراف در

قانون

اجازه ساختمان راه آهن مابین خورموسی و بندر مخره و بندر جز

مصوب ۴ اسفند ماه ۱۳۰۵

ماده اول - مجلس شورای ملی بدولت اجازه میدهد که خط راه آهن مابین خورموسی و بندر مخره و بندر جز را از طریق همدان - طهران در امتداد خطی که از طرف مهندسین دقیقاً معین میشود از طرفین شروع بساختن نماید و باید بلافاصله بعد از تصویب این قانون شروع با اجرای مقدمات امر بشود

ماده دوم - بدولت اجازه داده میشود که خرید لوازم ساختن راه آهن مزبور و خرید مصالح راجعه بآن را اعم از آنچه در داخله یا خارجه باید تهیه شود پس از اعلان مناقصه مطابق قانون محاسبات عمومی بتوسط شرکتهای ساختمانی خارجه یا داخله که شرایط آنها بیشتر مقرون بصرفه و صلاح مملکت باشد بعمل آورد

تبصره ۱ - کلیه وجوهی که بمقتضای این لایحه صرف میشود همه ساله دولت مبلغ آن را برای تصویب به مجلس تقدیم مینماید و بعد از تصویب مثل سایر مخارج مملکتی در تحت نفقش مالیه بمصرف خواهد رسید

تبصره ۲ - چنانچه عبور خط آهن از املاک اشخاصی ضرورت پیدا کند دولت مکلف است قیمت آن قسمتی را که طرف احتیاج است به نرخ عادلانه تأدیه نماید

ماده سوم - ساختن راه آهن مزبور موافق نقشه متخصص راه آهن که بتصویب مجلس شورای ملی استخدام شده و در تحت نظارت معزی الیه بر حسب دستور العمل هیئت دولت انجام میگردد

ماده چهارم - از وجوه عایدات انحصار قند و شکر و چای چهار ملیون و نیم تومان برای ساختن کارخانه آهن ذوب کفی اختصاص خواهد یافت که از آغاز سال ۱۳۰۶ در ظرف پنج سال بمصرف خواهد رسید و متوقف بر عملیات راه آهن نخواهد بود

تبصره ۱ - تحصیل اعتبار مصرف برای هر یک از سنوات مذکوره بموجب لایحه علیحده خواهد بود که تقدیم و بعد از تصویب مجلس شورای ملی اجرا خواهد شد

تبصره ۲ - کلیه مصارفی که برای کارخانه ذوب آهن بمصرف خواهد رسید در تحت نفقش مالیه خواهد بود

تبصره ۳ - هر قسمت از ماده دوم قانون ۲۰ بهمن ۱۳۰۴ و همچنین ماده نهم قانون ۹ خرداد ۱۳۰۴ که نامقاد این ماده مناقض باشد منسوخ است

ماده پنجم - دولت مکلف است پس از تصویب این قانون در ظرف سه سال سایر خطوط اصلی راه آهن ایران را بوسیله متخصصین فنی نقشه برداری نموده و با رعایت اهمیت هر یک متدرجاً برای تصویب تقدیم مجلس شورای ملی نماید

ماده ششم - اعلان مناقصه باید در تمام ممالکی که کارخانجات تهیه لوازم ساختمان راه آهن دارند بوسیله سفارتخانههای ایران در جراید محلی منتشر شود - مدت مناقصه نباید کمتر از شش ماه پس از انتشار اعلان بوده باشد و حقوق کمیسیون که در موقع خرید لوازم راه آهن معمولاً منظور میشود باید ضمیمه سرمایه اختصاصی راه آهن بشود

ماده هفتم - وزارتین فواید عامه و مالیه هر یک در حدود وظایف و اختیارات خود مأمور اجرای این قانون مینباشند این قانون که مشتمل بر هفت ماده است در جلسه چهارم اسفند ماه ۱۳۰۵ شمسی بتصویب مجلس شورای ملی رسید

رئیس مجلس شورای ملی حسین پیرنیا